

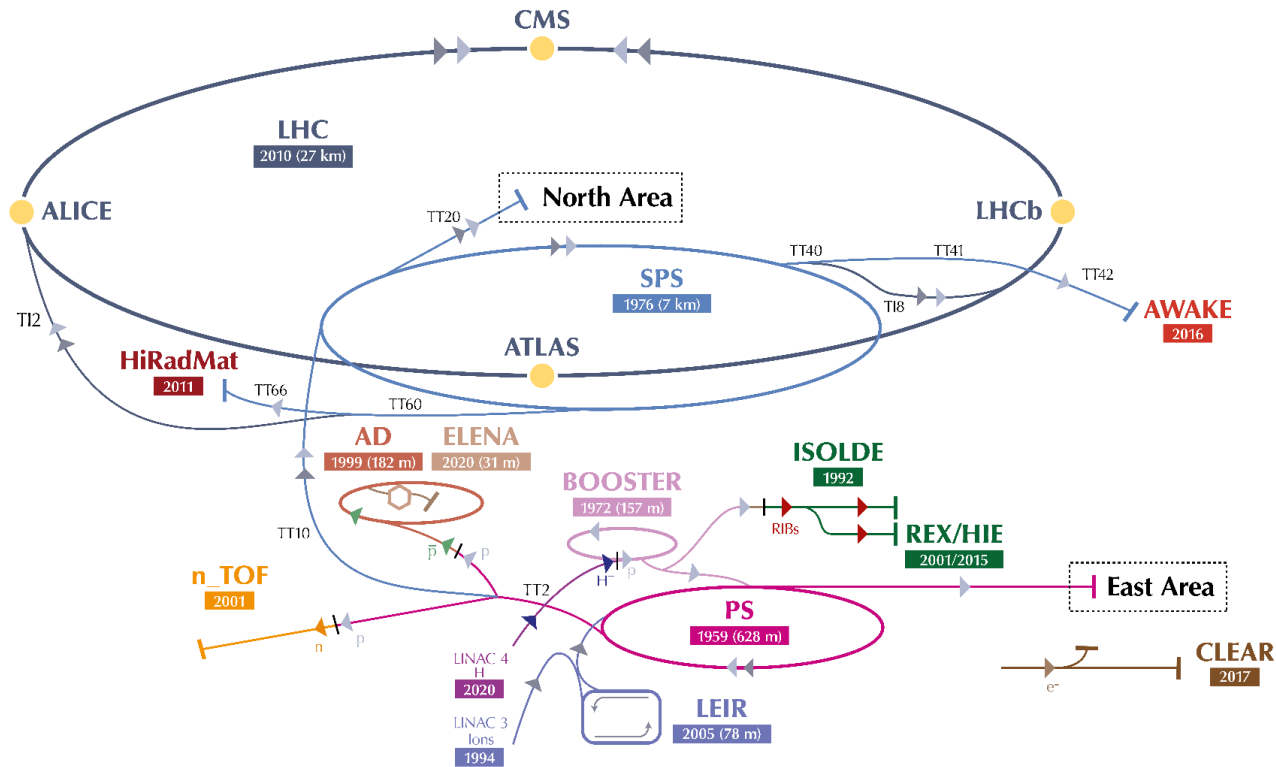
ЦЕРН, LHC та детектування частинок

Майстер-клас
1 травня 2024

Що таке ЦЕРН?

Найбільша наукова інфраструктура у світі!

▶ H^- (hydrogen anions) ▶ p (protons) ▶ ions ▶ RIBs (Radioactive Ion Beams) ▶ n (neutrons) ▶ $\bar{p}$ (antiprotons) ▶ e^- (electrons)

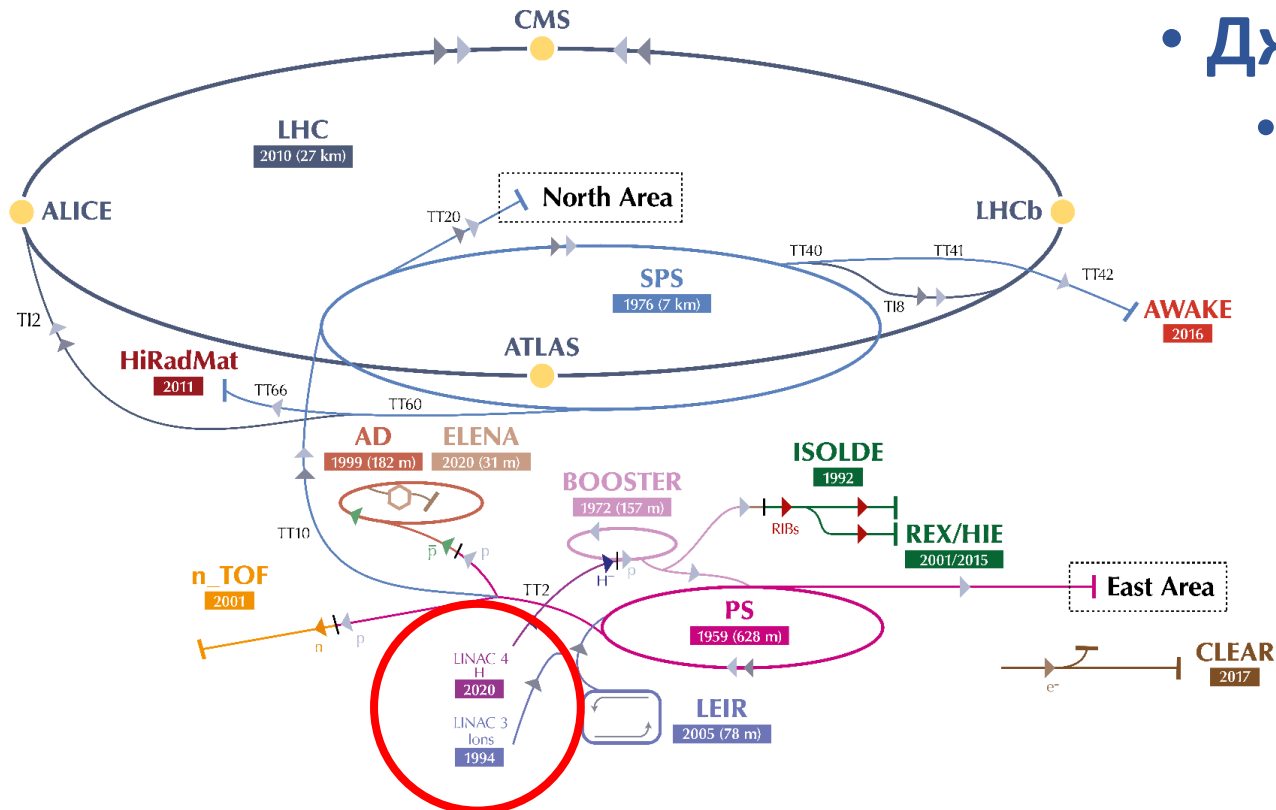
LHC - Large Hadron Collider // SPS - Super Proton Synchrotron // PS - Proton Synchrotron // AD - Antiproton Decelerator // CLEAR - CERN Linear Electron Accelerator for Research // AWAKE - Advanced WAKEfield Experiment // ISOLDE - Isotope Separator OnLine // REX/HIE - Radioactive Experiment/High Intensity and Energy ISOLDE // LEIR - Low Energy Ion Ring // LINAC - LINear ACcelerator // n_TOF - Neutrons Time Of Flight //

HiRadMat - High-Radiation to Materials

Що таке ЦЕРН?

Найбільша наукова інфраструктура у світі!

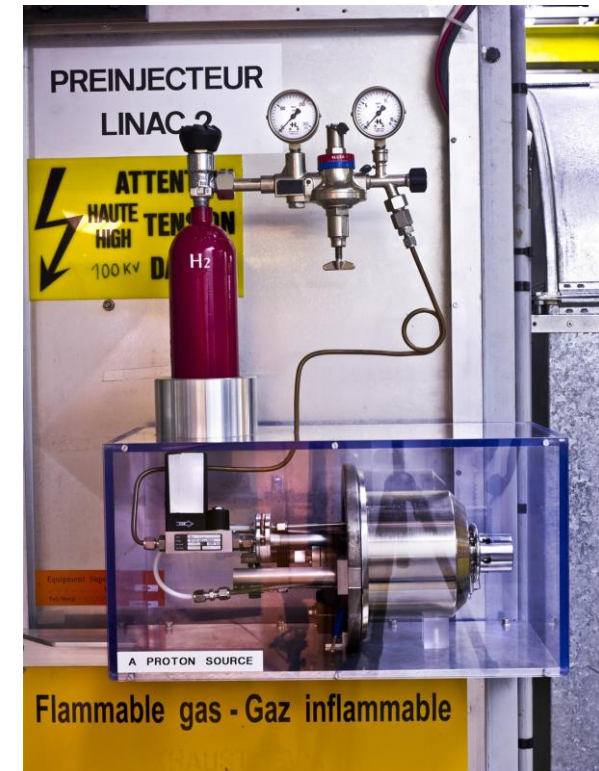
▶ H⁻ (hydrogen anions) ▶ p (protons) ▶ ions ▶ RIBs (Radioactive Ion Beams) ▶ n (neutrons) ▶ $\bar{p}$ (antiprotons) ▶ e⁻ (electrons)

LHC - Large Hadron Collider // SPS - Super Proton Synchrotron // PS - Proton Synchrotron // AD - Antiproton Decelerator // CLEAR - CERN Linear Electron Accelerator for Research // AWAKE - Advanced WAKEfield Experiment // ISOLDE - Isotope Separator OnLine // REX/HIE - Radioactive Experiment/High Intensity and Energy ISOLDE // LEIR - Low Energy Ion Ring // LINAC - LINear ACcelerator // n_TOF - Neutrons Time Of Flight //

HiRadMat - High-Radiation to Materials

- Джерело протонів:

- Іонізація атомів водню

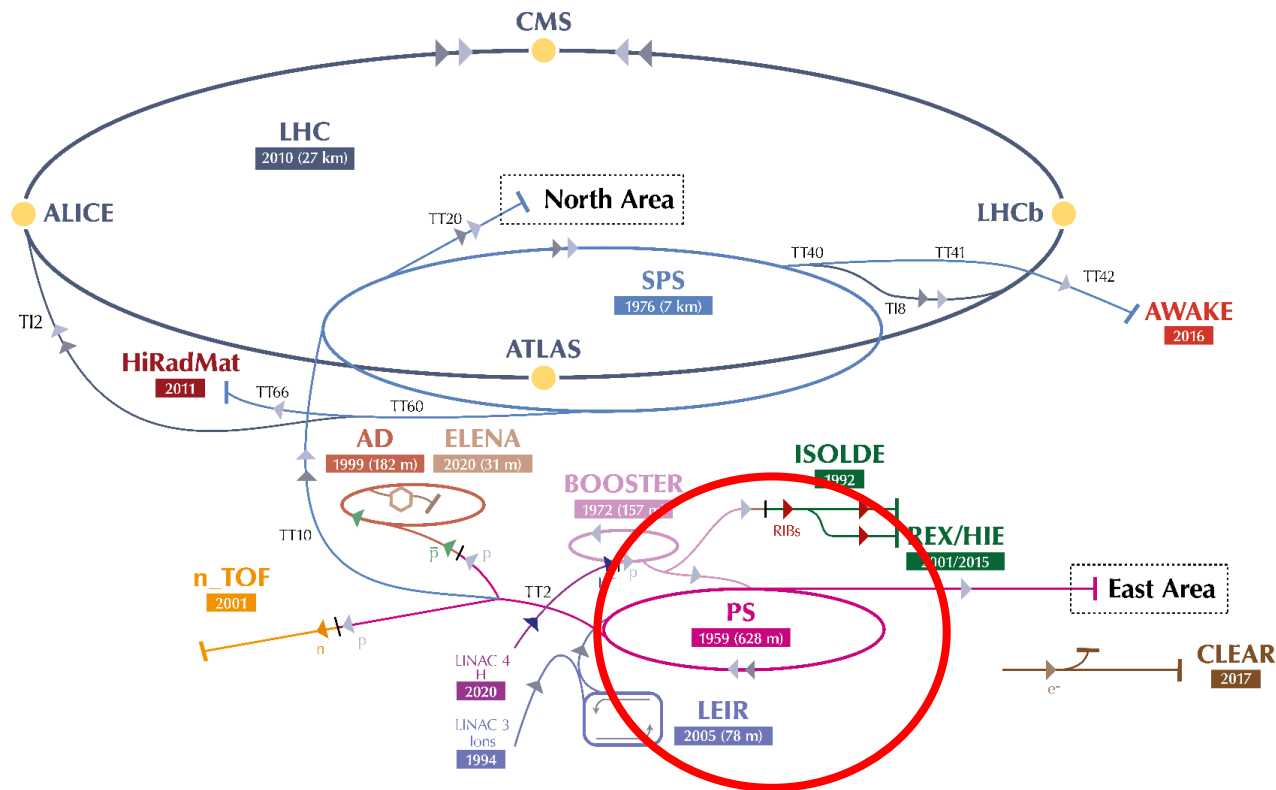

Що таке ЦЕРН?

Найбільша наукова інфраструктура у світі!

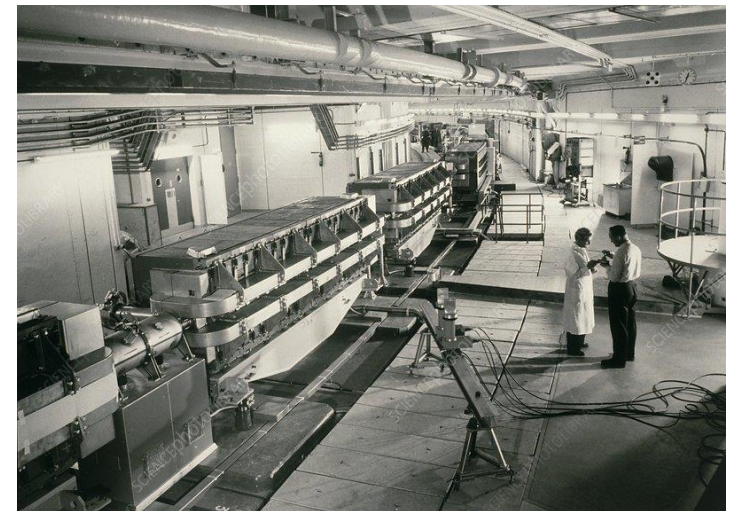
- Протонний синхротрон (PS)

- побудований у 1959
- довжина кола: 628м
- Енергія доходить до 25 ГеВ

▶ H^- (hydrogen anions) ▶ p (protons) ▶ ions ▶ RIBs (Radioactive Ion Beams) ▶ n (neutrons) ▶ $\bar{p}$ (antiprotons) ▶ e^- (electrons)

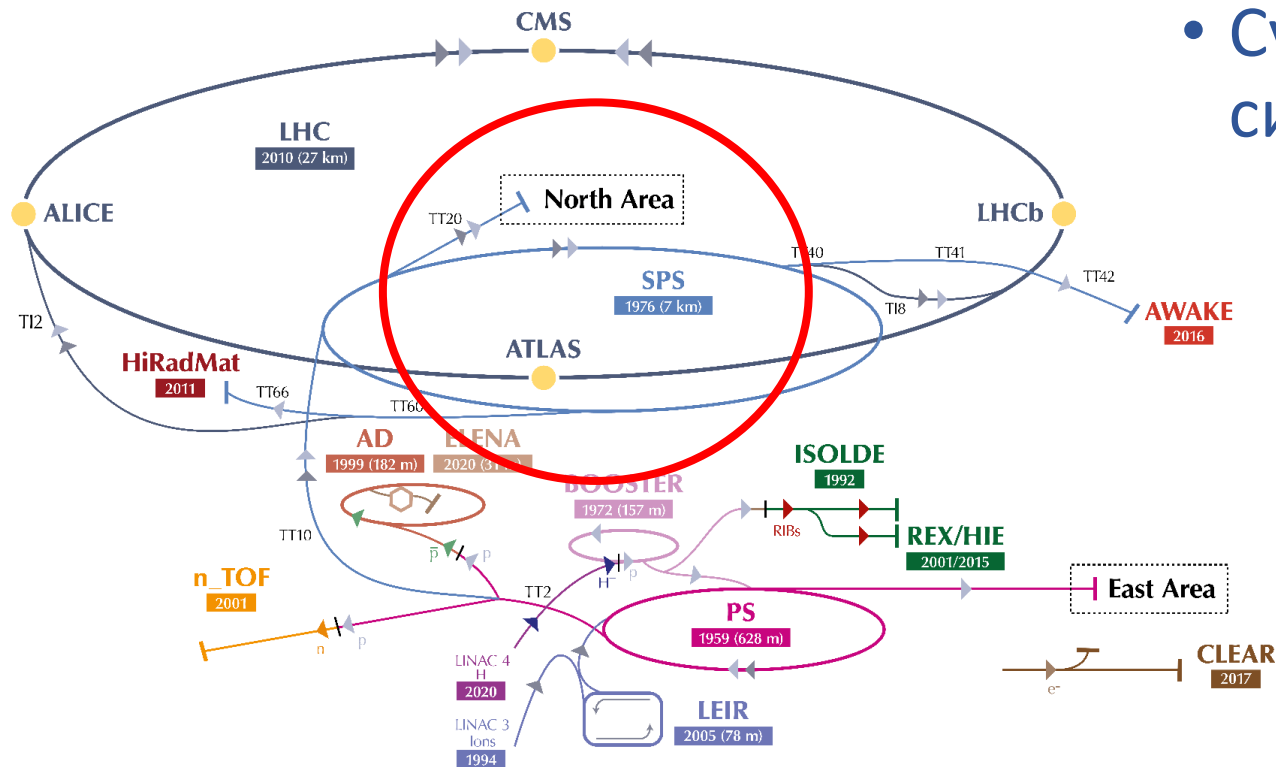
LHC - Large Hadron Collider // SPS - Super Proton Synchrotron // PS - Proton Synchrotron // AD - Antiproton Decelerator // CLEAR - CERN Linear Electron Accelerator for Research // AWAKE - Advanced WAKEfield Experiment // ISOLDE - Isotope Separator OnLine // REX/HIE - Radioactive EXperiment/High Intensity and Energy ISOLDE // LEIR - Low Energy Ion Ring // LINAC - LInear ACcelerator // n_TOF - Neutrons Time Of Flight // HiRadMat - High-Radiation to Materials

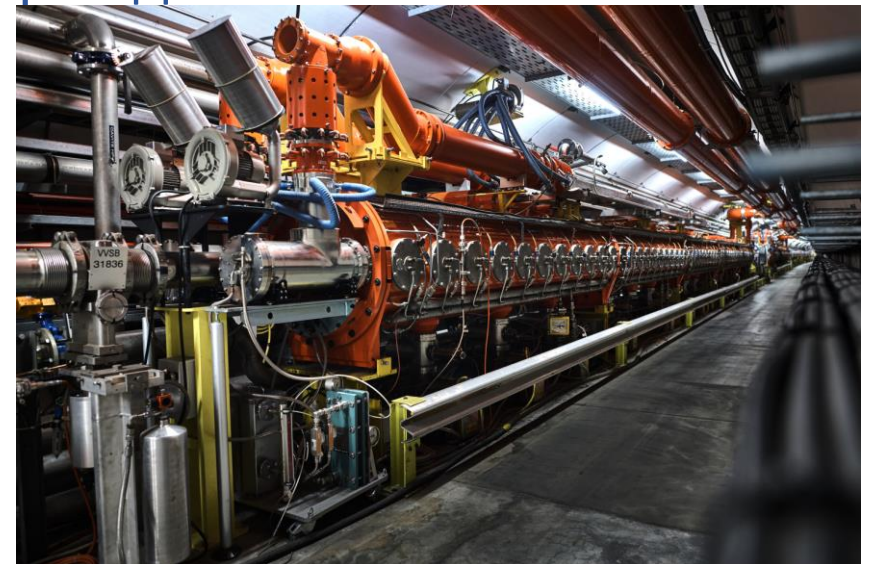
Що таке ЦЕРН?

Найбільша наукова інфраструктура у світі!

- Супер-протонний синхротрон(SPS)

- Побудований у 1976
- Довжина кола: 7 км
- Енергія до 450 GeV

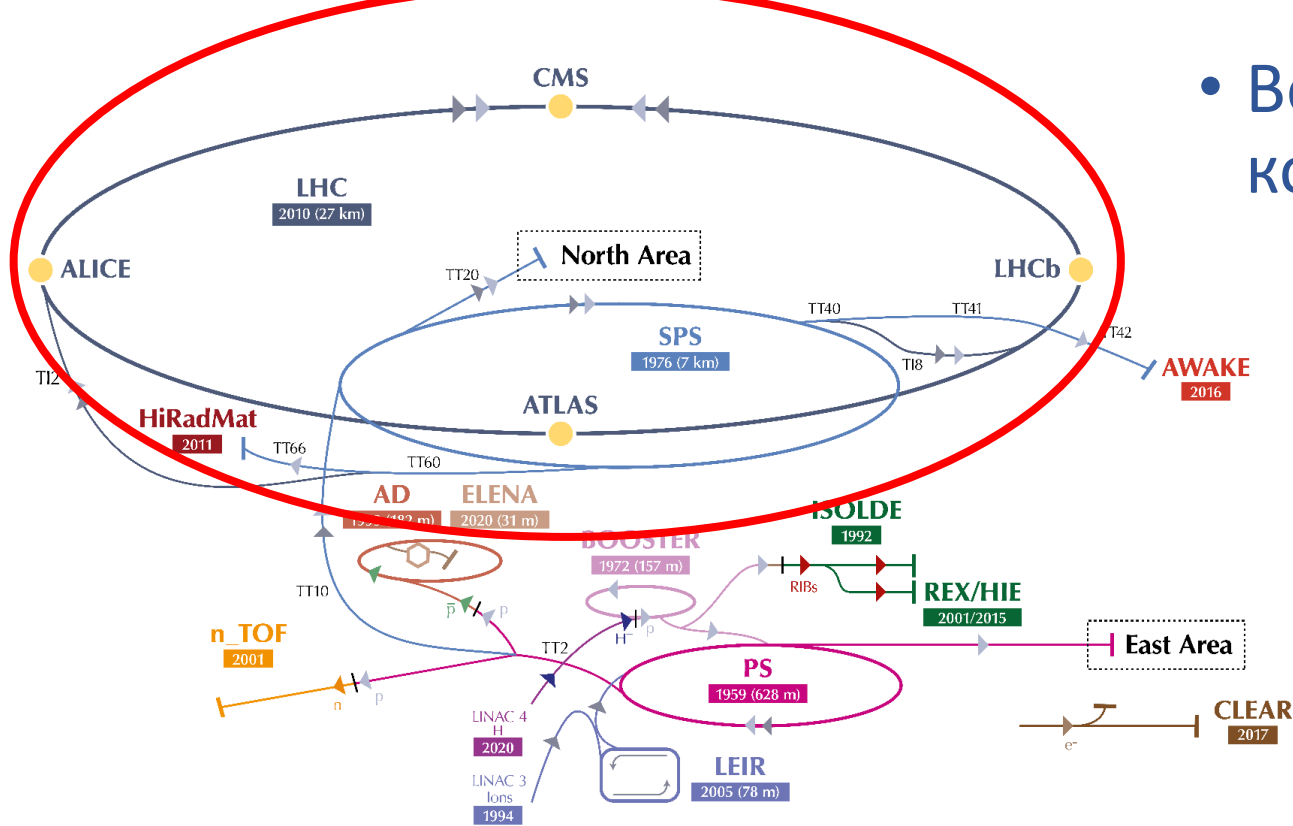

▶ H^- (hydrogen anions) ▶ p (protons) ▶ ions ▶ RIBs (Radioactive Ion Beams) ▶ n (neutrons) ▶ $\bar{p}$ (antiprotons) ▶ e^- (electrons)

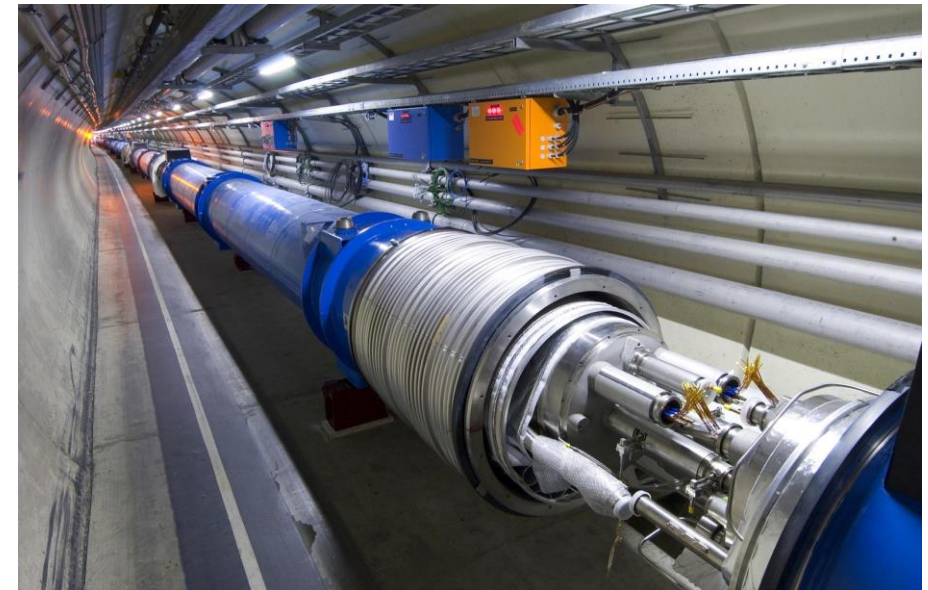
LHC - Large Hadron Collider // SPS - Super Proton Synchrotron // PS - Proton Synchrotron // AD - Antiproton Decelerator // CLEAR - CERN Linear Electron Accelerator for Research // AWAKE - Advanced WAKEfield Experiment // ISOLDE - Isotope Separator OnLine // REX/HIE - Radioactive EXperiment/High Intensity and Energy ISOLDE // LEIR - Low Energy Ion Ring // LINAC - LiNEar ACcelerator // n_TOF - Neutrons Time Of Flight // HiRadMat - High-Radiation to Materials

Що таке ЦЕРН?

Найбільша наукова інфраструктура у світі!

- Великий адронний колайдер(LHC)
  - Побудований у 2008
  - Довжина кола: 27 км
  - Енергія доходить до 7 TeV

▶ H^- (hydrogen anions) ▶ p (protons) ▶ ions ▶ RIBs (Radioactive Ion Beams) ▶ n (neutrons) ▶ $\bar{p}$ (antiprotons) ▶ e^- (electrons)

LHC - Large Hadron Collider // SPS - Super Proton Synchrotron // PS - Proton Synchrotron // AD - Antiproton Decelerator // CLEAR - CERN Linear Electron Accelerator for Research // AWAKE - Advanced WAKEfield Experiment // ISOLDE - Isotope Separator OnLine // REX/HIE - Radioactive Experiment/High Intensity and Energy ISOLDE // LEIR - Low Energy Ion Ring // LINAC - LINEar ACcelerator // n_TOF - Neutrons Time Of Flight // HiRadMat - High-Radiation to Materials

Невеличке резюме у відео:

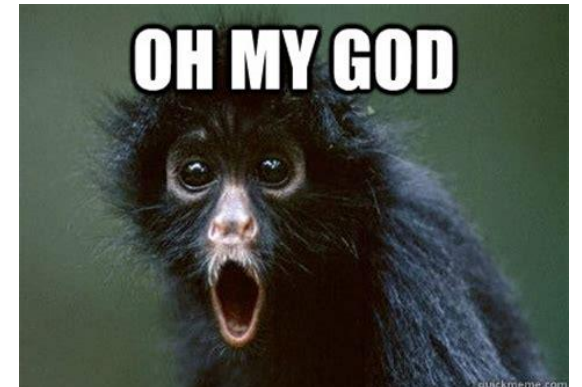
Чому ми збільшуємо синхротрони

- Нам потрібна більша енергія!
- Ми або збільшуємо магнітне поле, або радіус:

$$\vec{F} = q\vec{E} + q\vec{v} \times \vec{B}$$

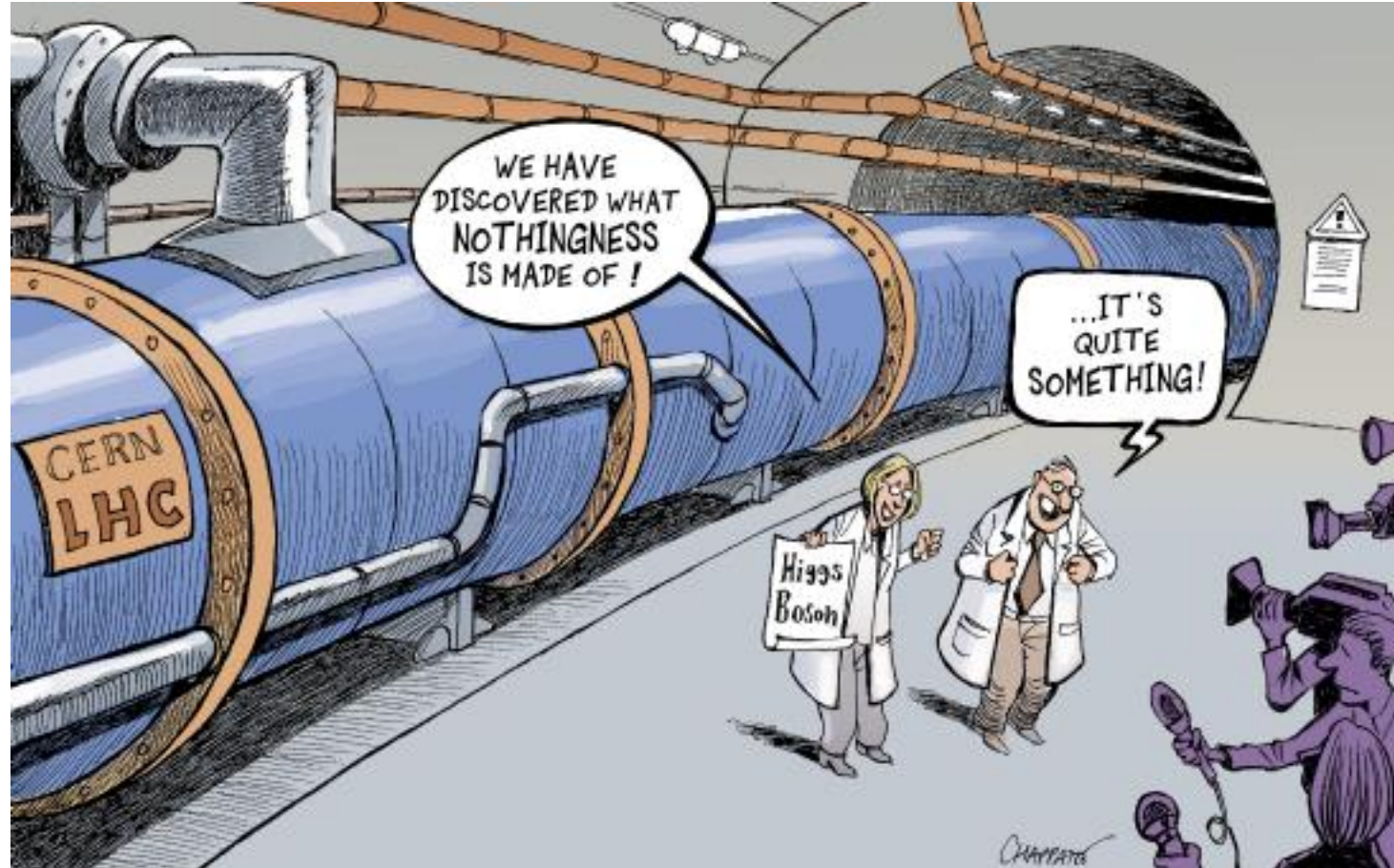
Electric force   *Magnetic force*

- **У майбутньому:** FCC-еє буде довжиною кола 100км і зможе досягти енергії 100 TeV!

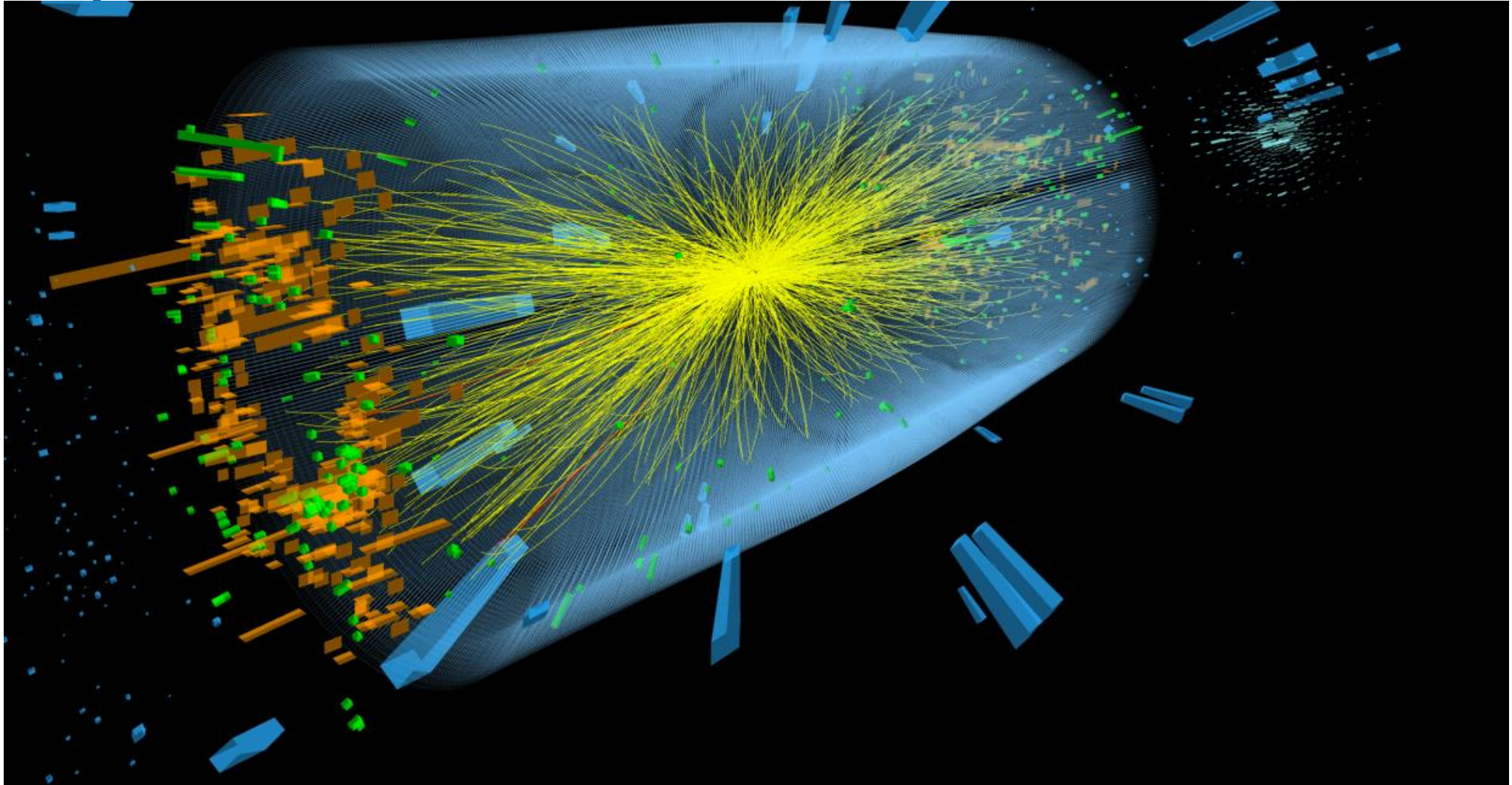

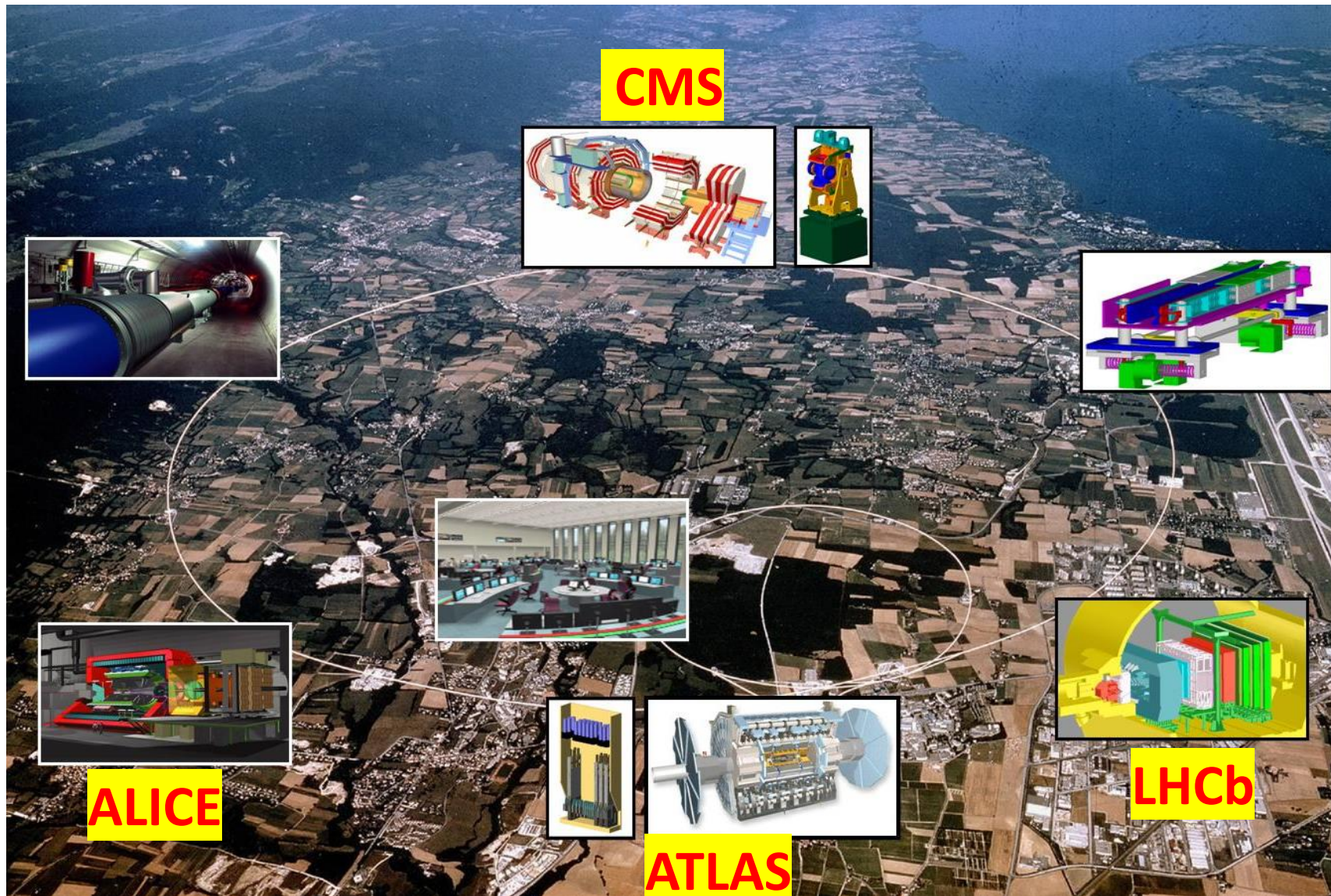
Чому ми прискорюємо частинки, які навіть не видно під мікроскопом, до таких енергій?

Як виявити частинки, що утворюються в результаті зіткнень?

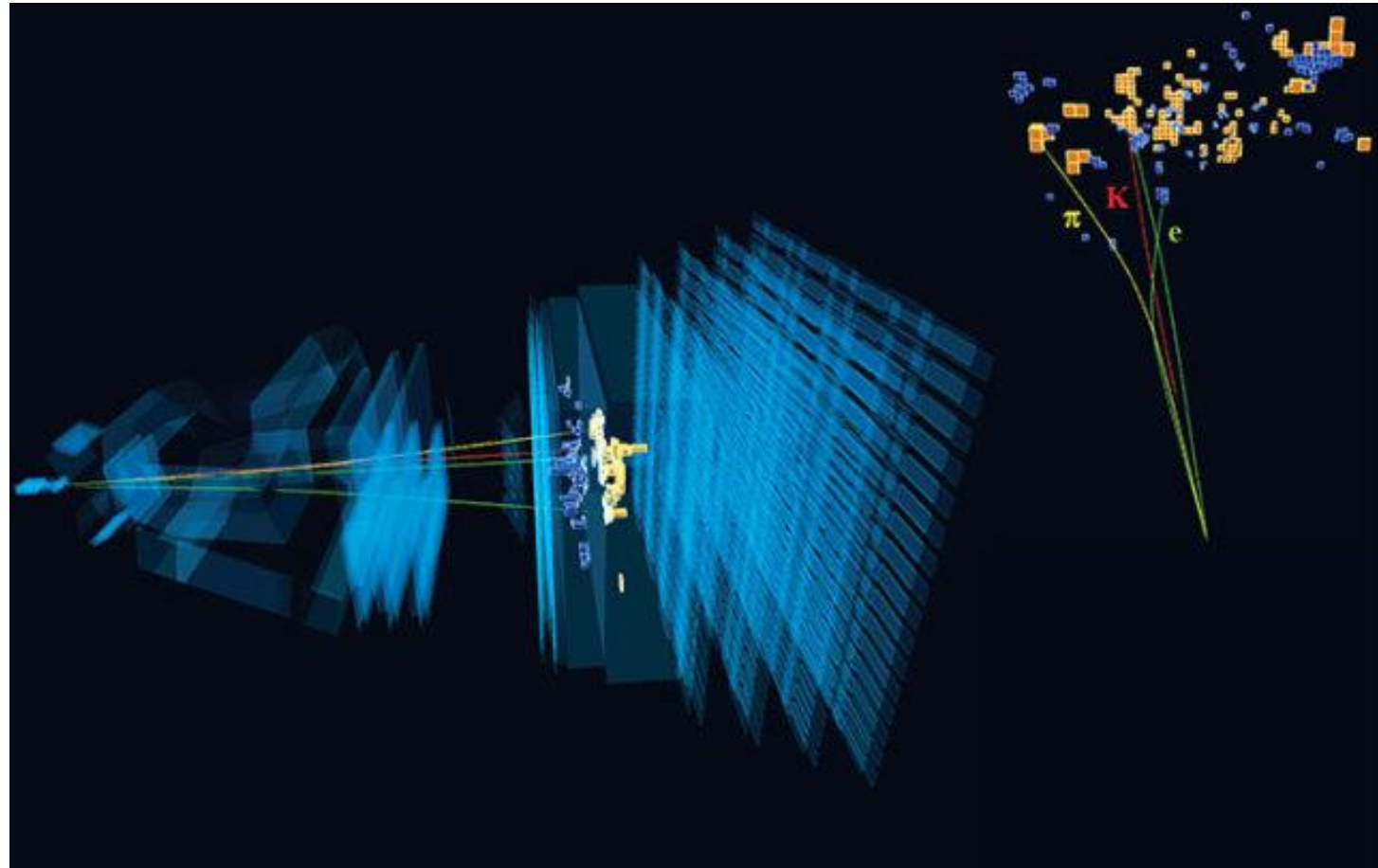
4 детектори навколо LHC

Протони роблять
11245 обертів за
секунду!

Як визначити тип частинок?

- Реконструкція слідів заряджених частинок:
  - Завдяки трекінговим детекторам
  - Вимірювання заряду за допомогою магніту
  - Завдяки кривизні її траєкторії ми визначаємо імпульс частинки

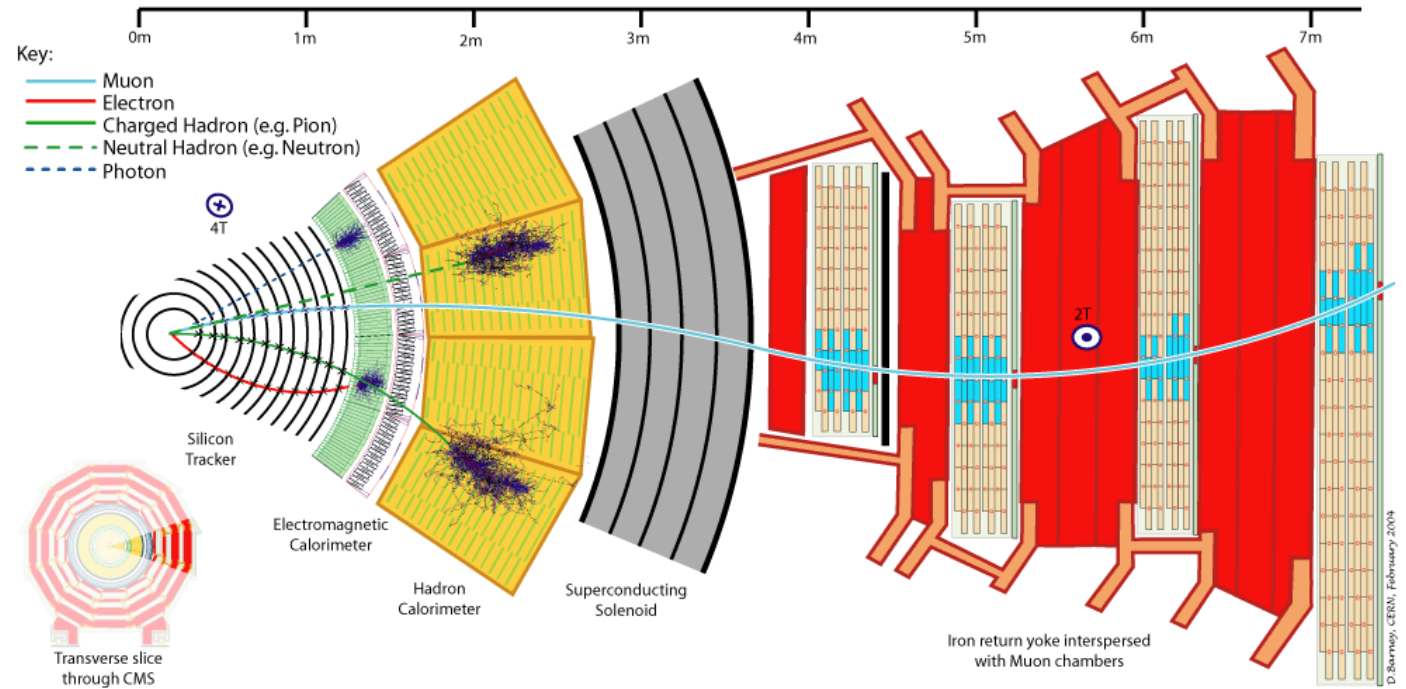
Як визначити тип частинок?

- Щоб ідентифікувати частинку, потрібна маса!

Тож нам потрібна енергія E!

$$\cancel{E = mc^2}$$
$$E^2 = m^2c^4 + p^2c^2$$

- Ми використовуємо калориметри:
  - електромагнітний (γ , e, ...)
  - адронний (p, n, K, ...)
  - Мюонні камери(μ)

Підсумок детектування часток

e^+ • Заряджені частинки

- Реконструкція треків

- Реконструкція імпульсу $\vec{p}$

- Реконструкція енергії E в ECAL, HCAL, та мюонів

p

• Нейтральні частинки

- НЕМАЄ треку

- НЕ МІРЯЄМО імпульс $\vec{p}$

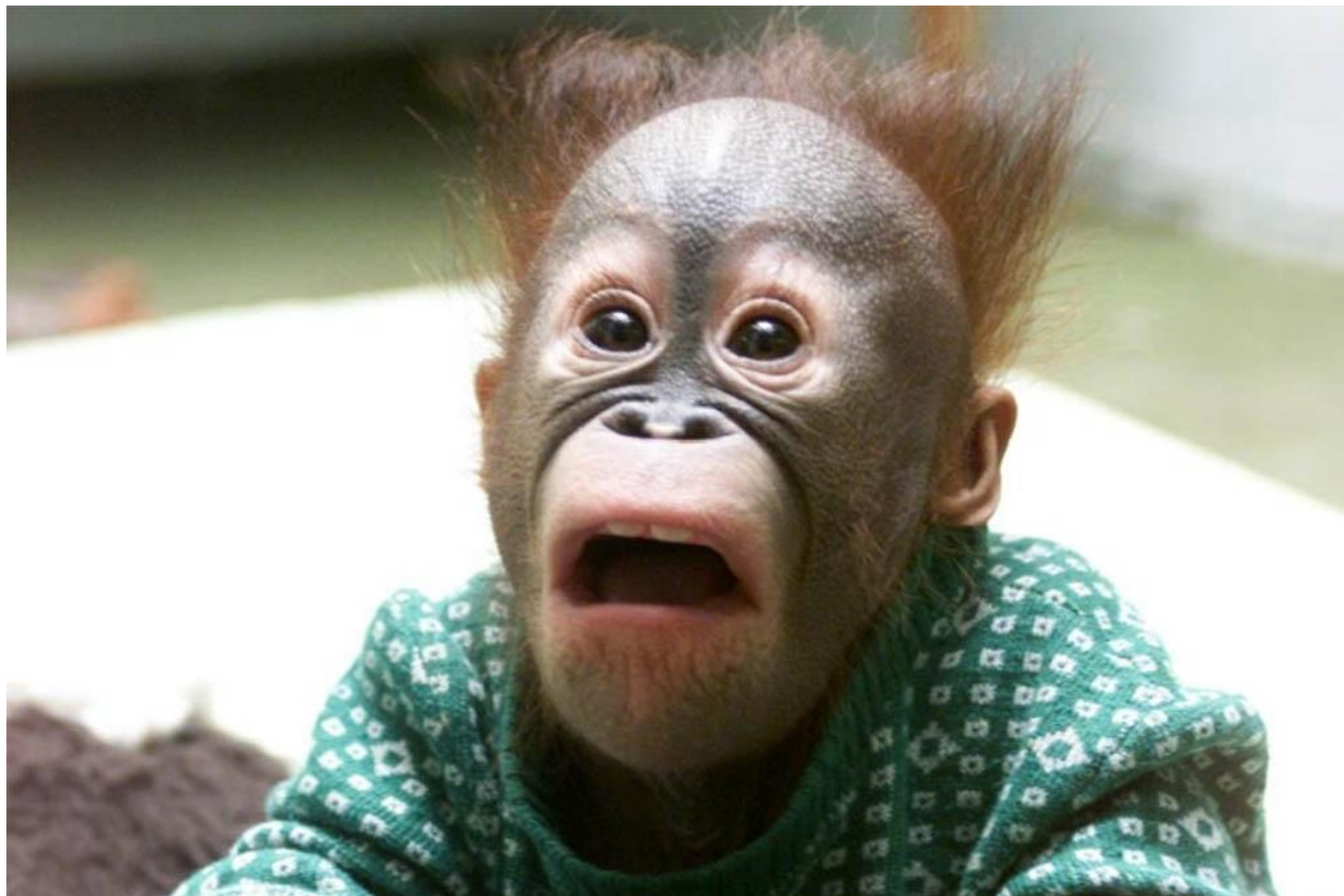
- Реконструкція E в калориметрах з допомогою енергії, яку залишають продукти взаємодії

Завдяки реконструкції подій ми можемо
зробити відкриття... шампанського!

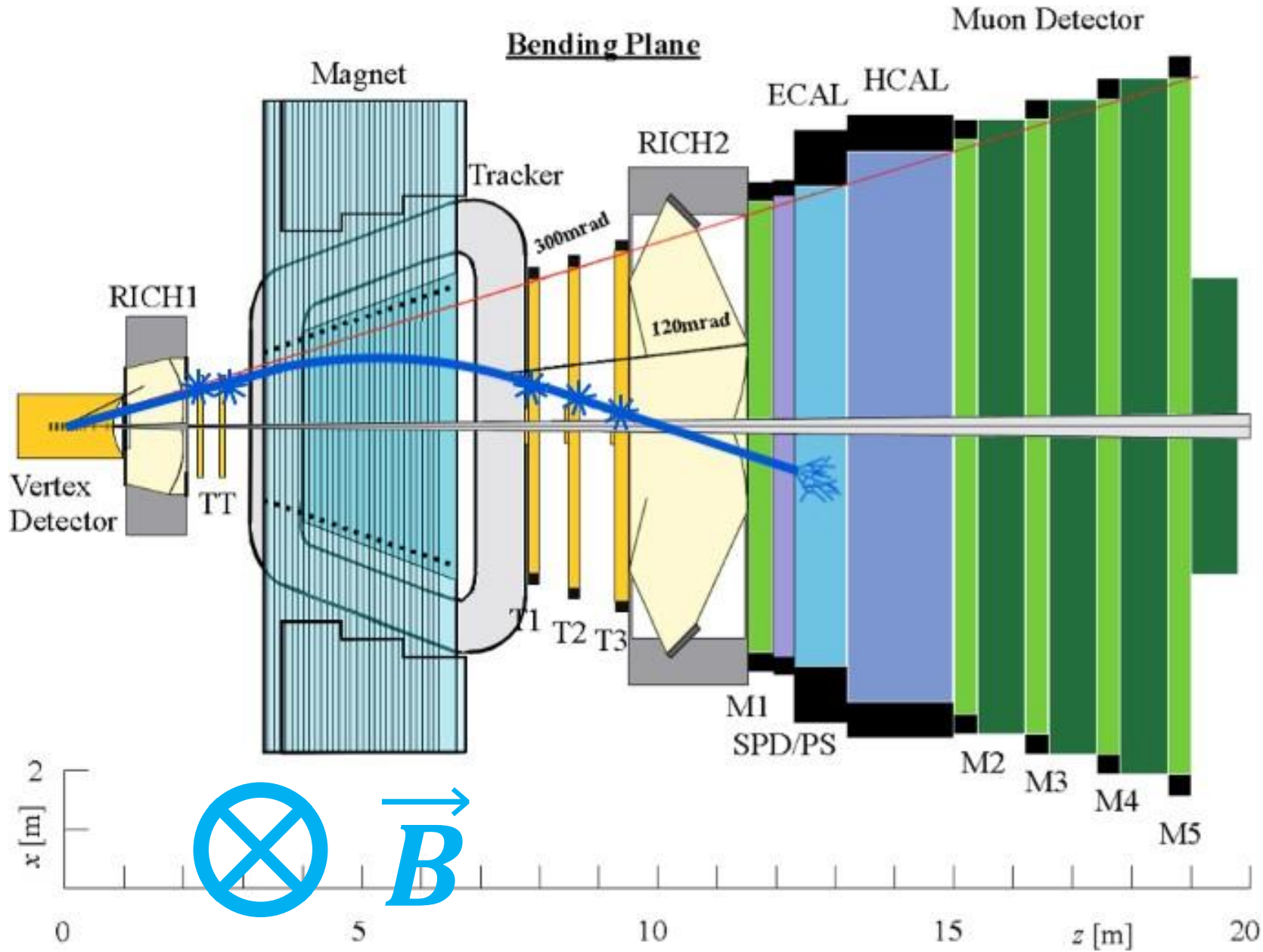

Тест-сюрприз!

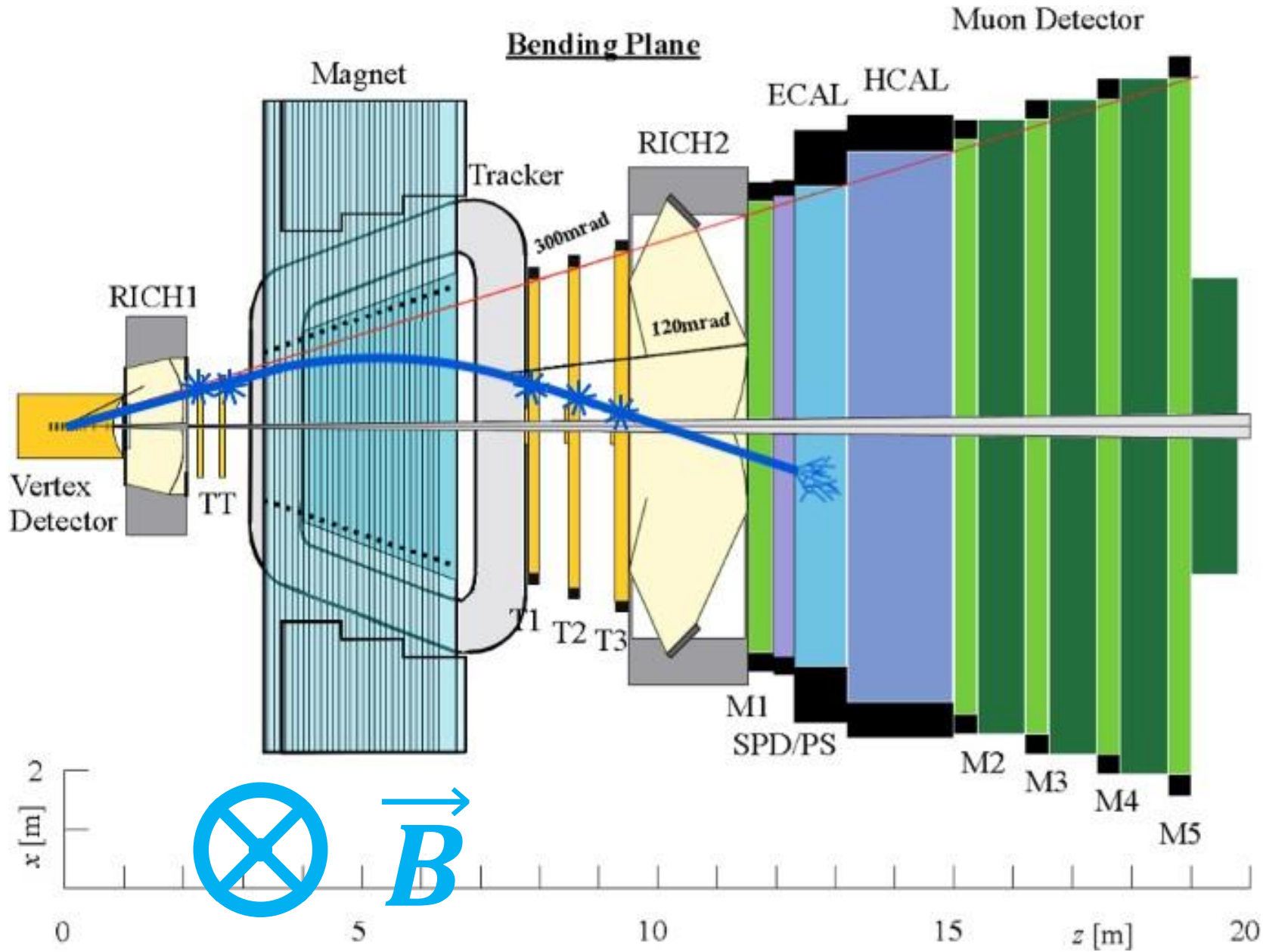

Вигляд зверху

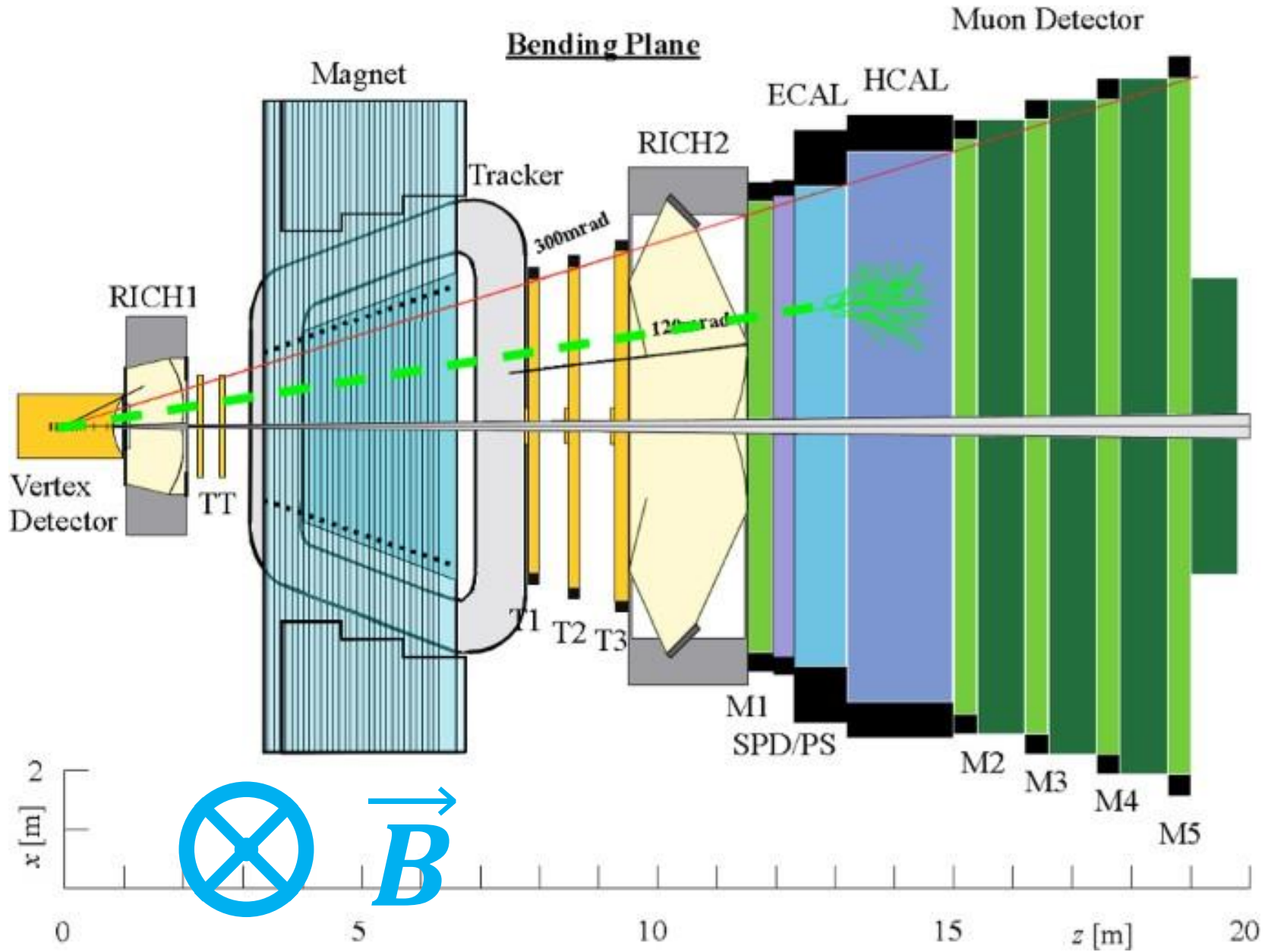
- γ
- ▲ e^-
- e^+
- ★ p

Вигляд зверху

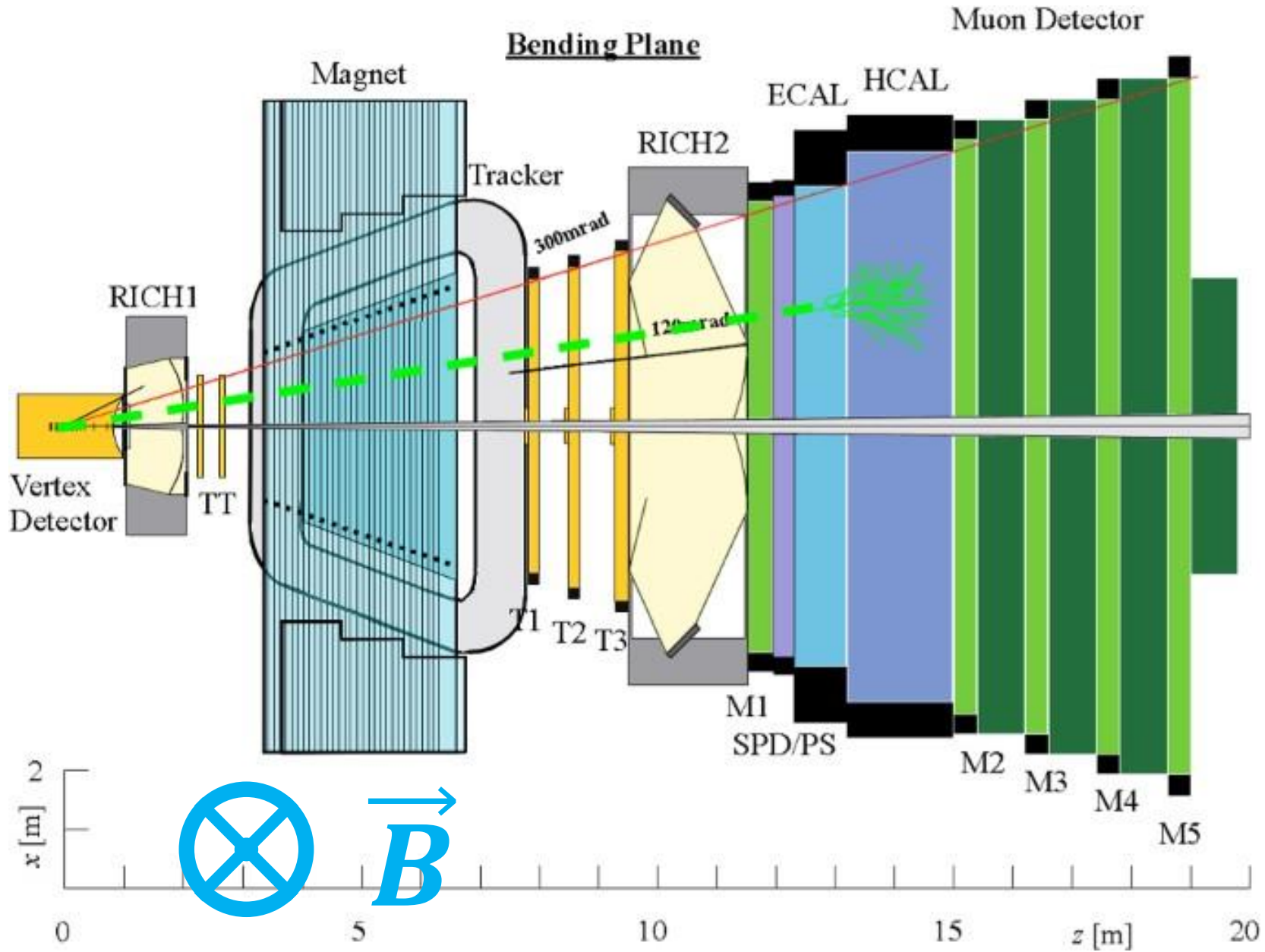
- γ
- ▲ e^-
- e^+
- ★ p

Вигляд зверху

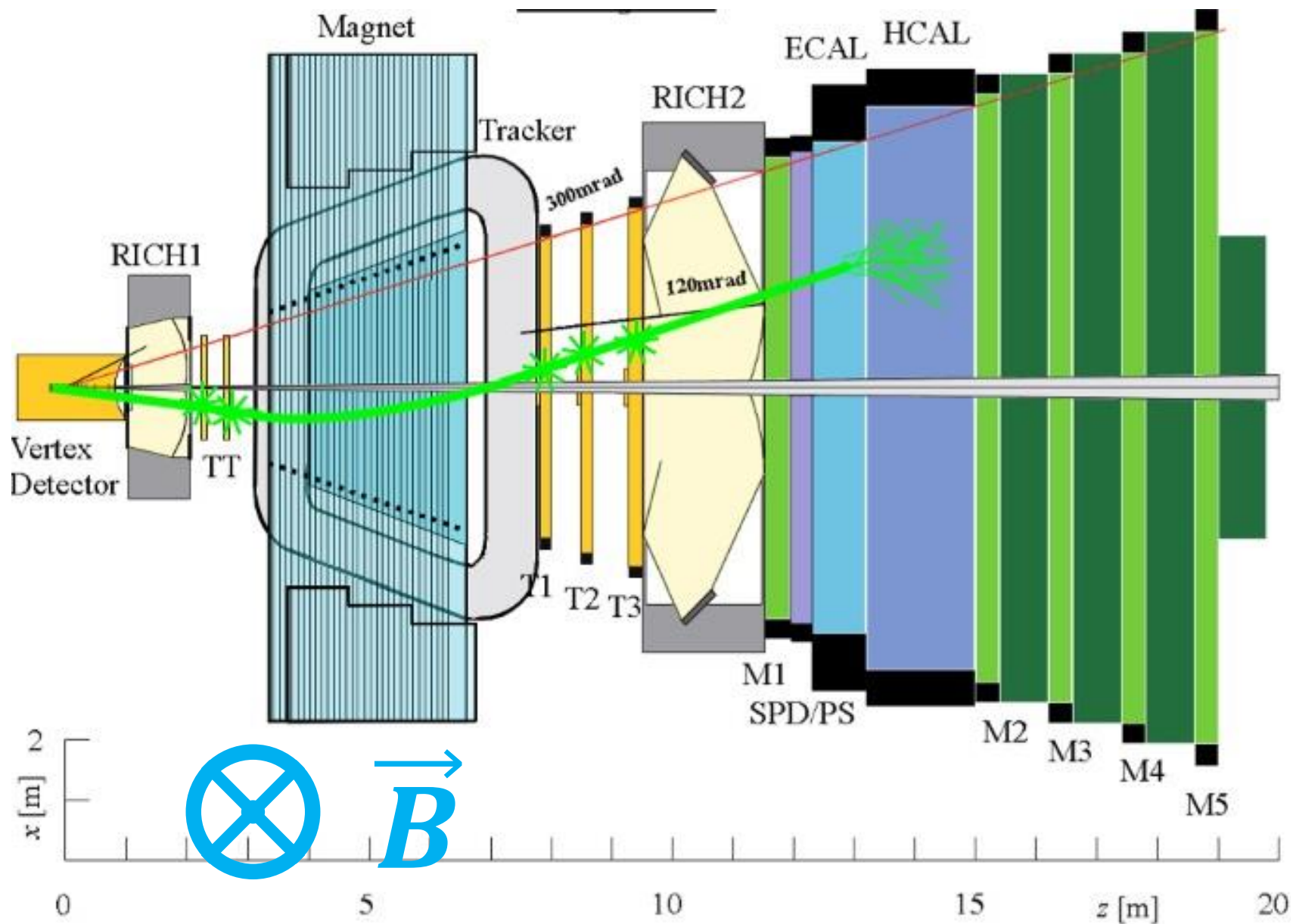
- γ
- ▲ e^+
- n
- ★ p

Вигляд зверху

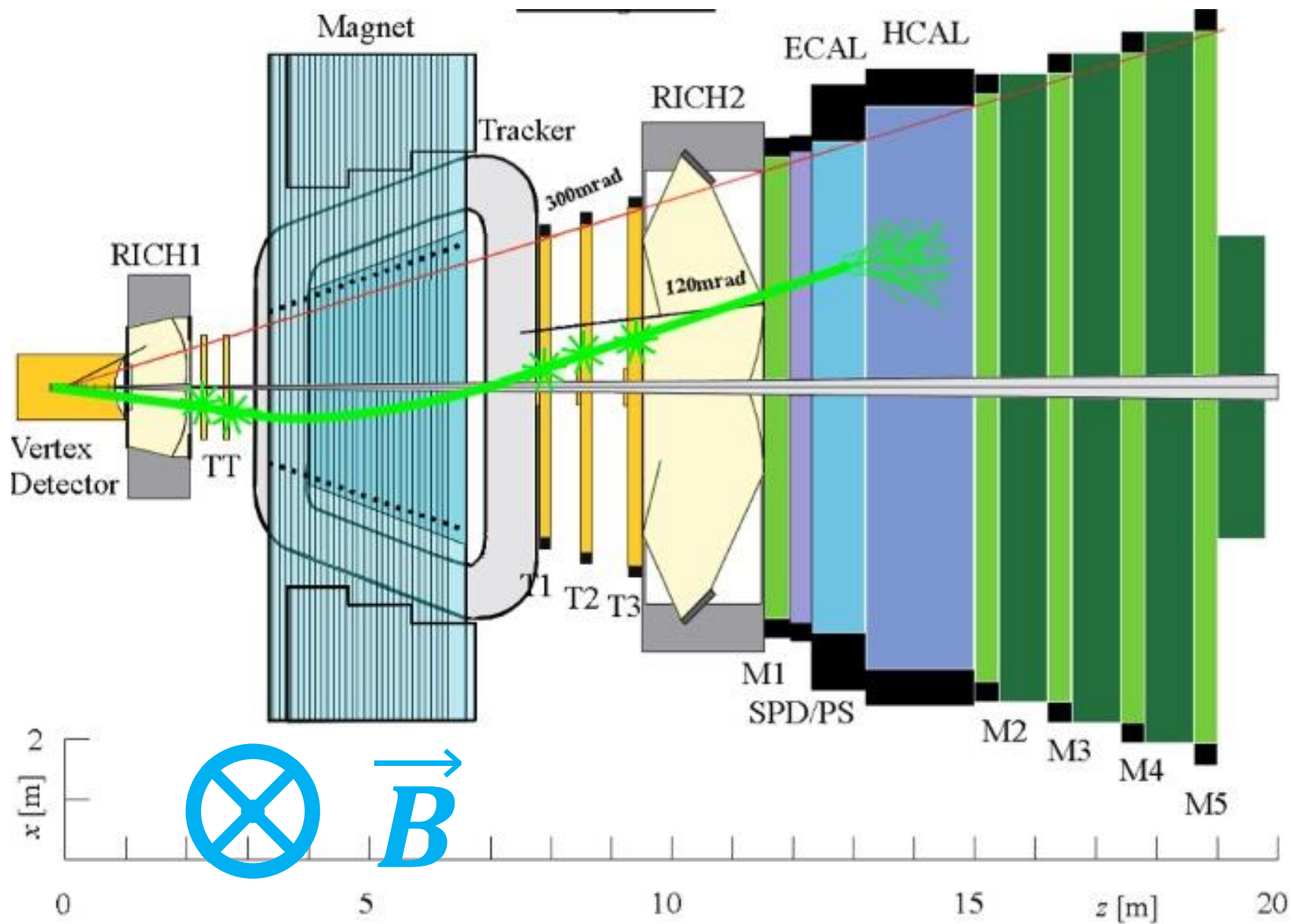
- γ
- ▲ e^+
- n
- ★ p

Вигляд зверху

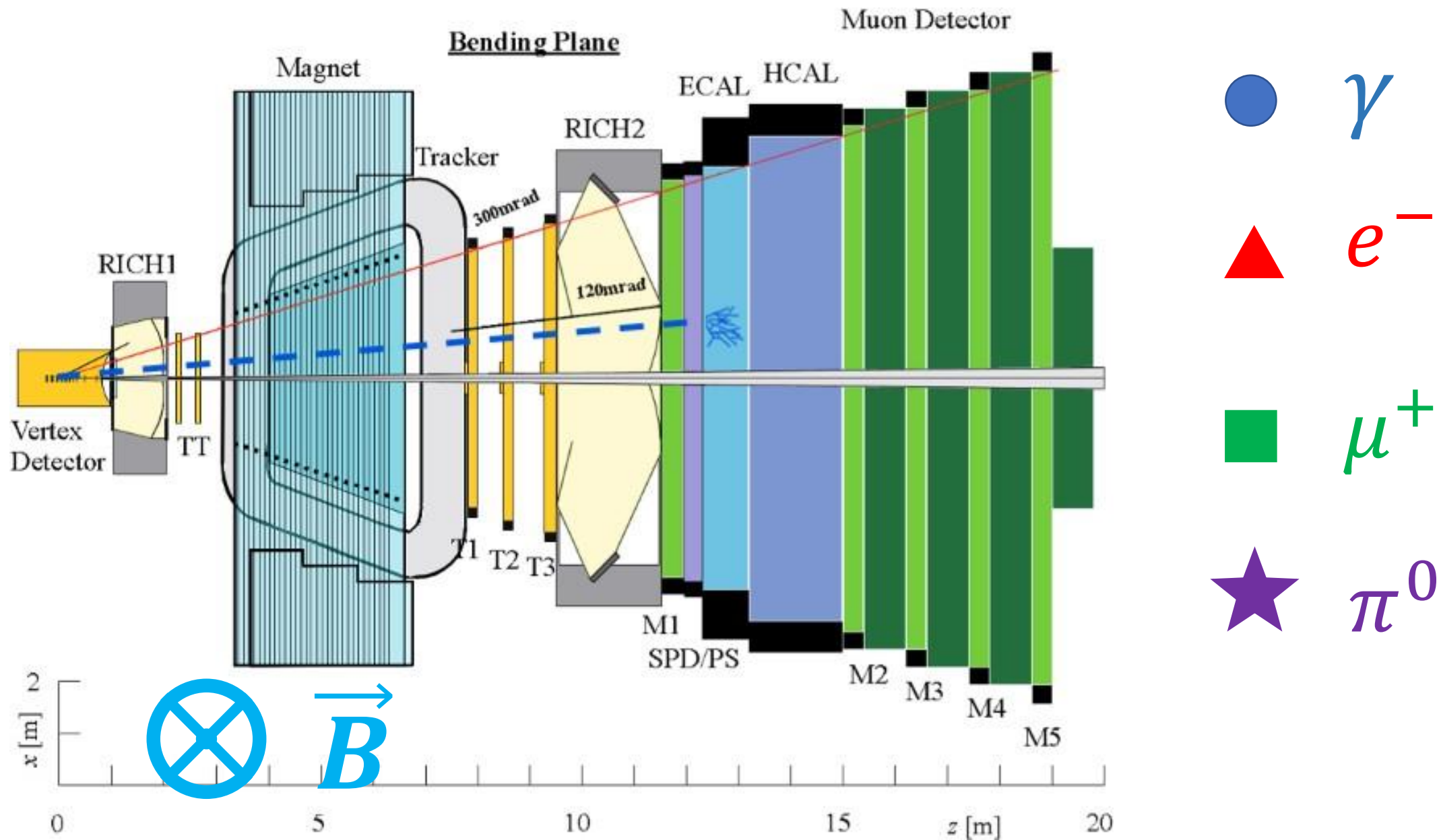
- γ
- ▲ e^+
- n
- ★ p

Вигляд зверху

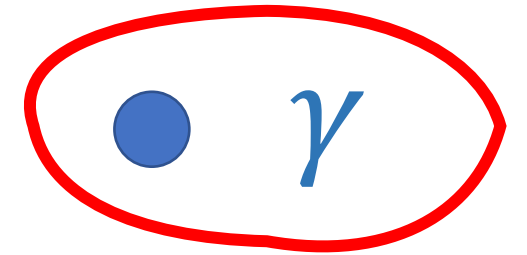
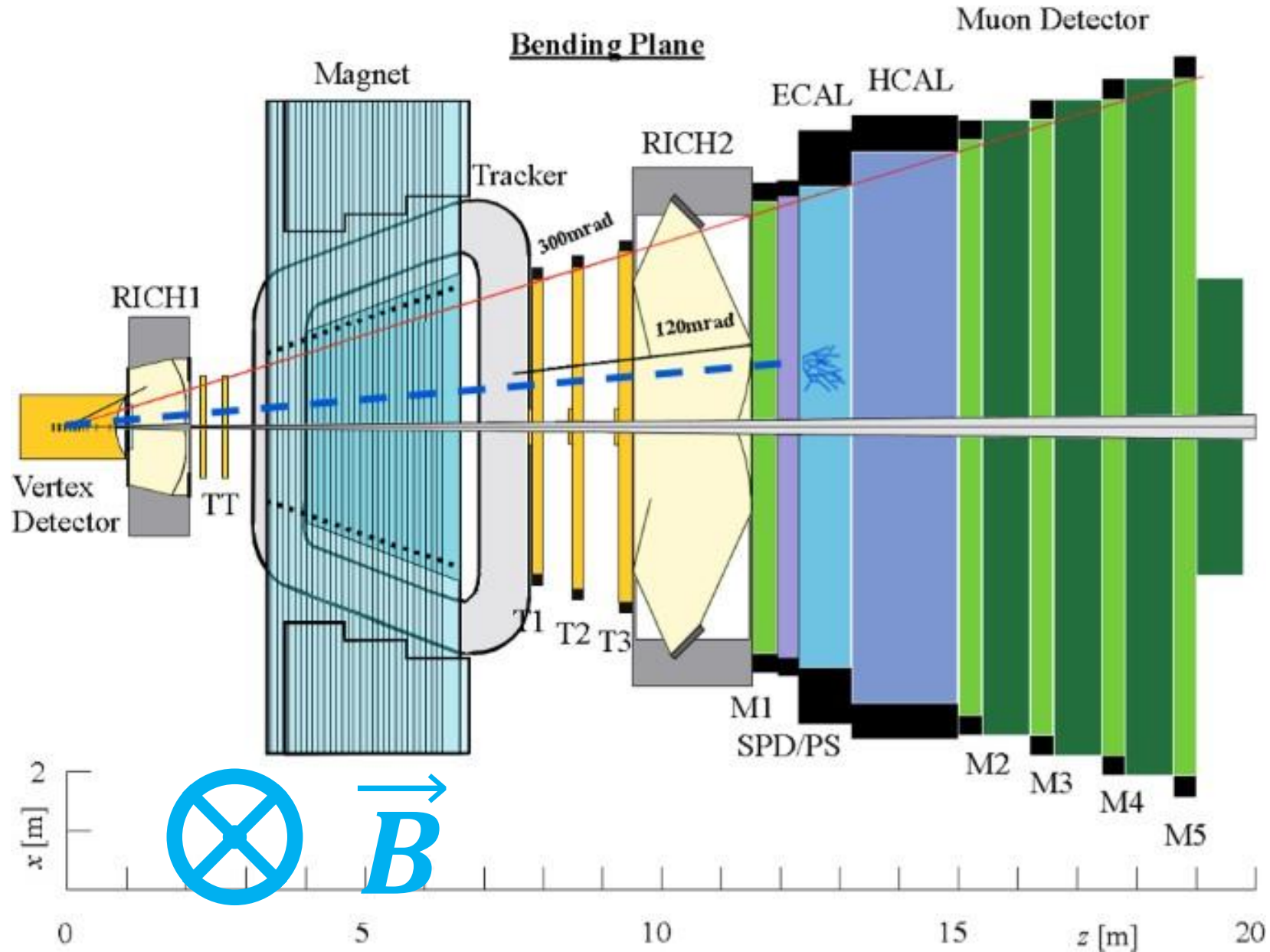

- γ
- ▲ e^+
- n
- ★ p

Вигляд зверху

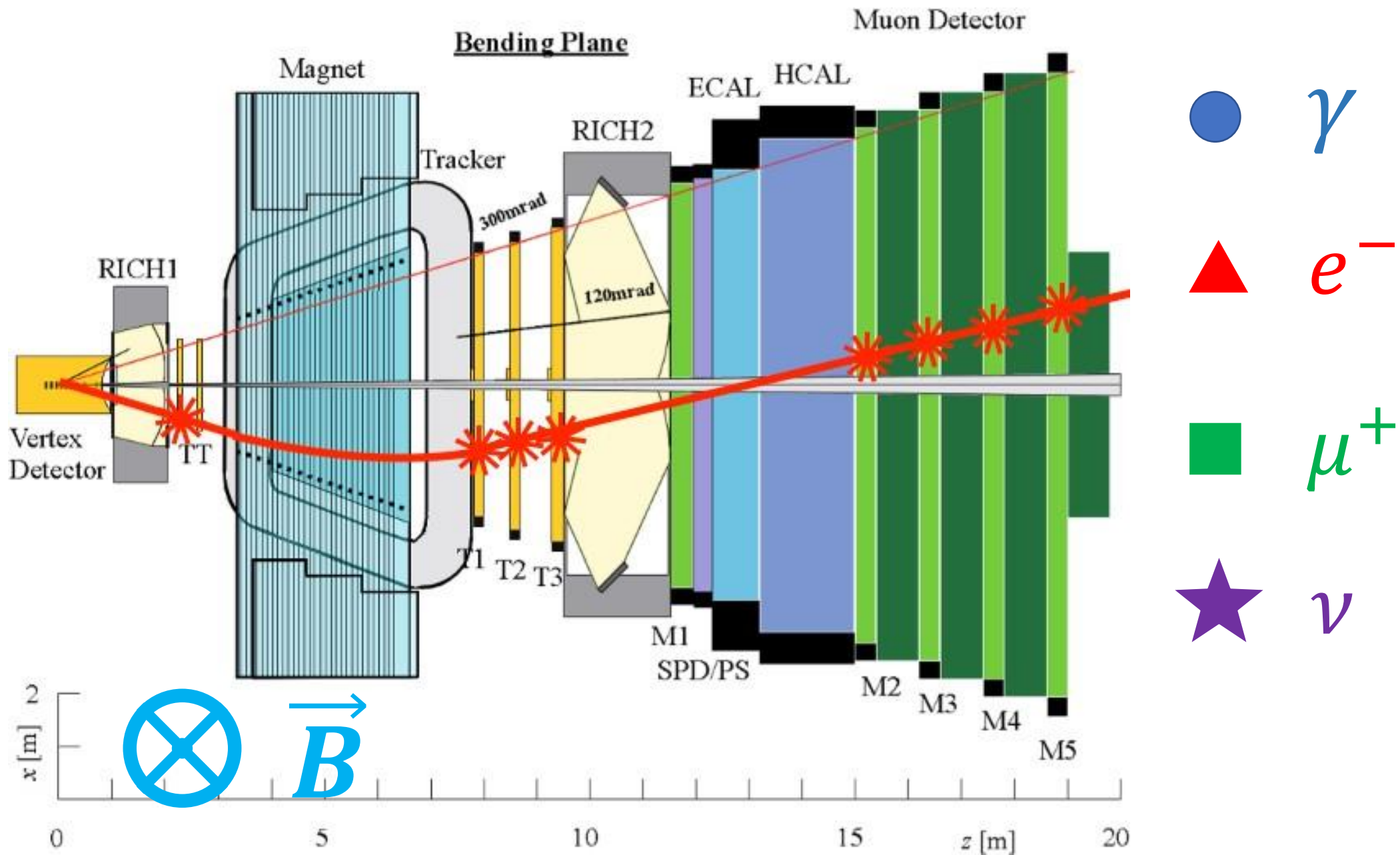

Вигляд зверху

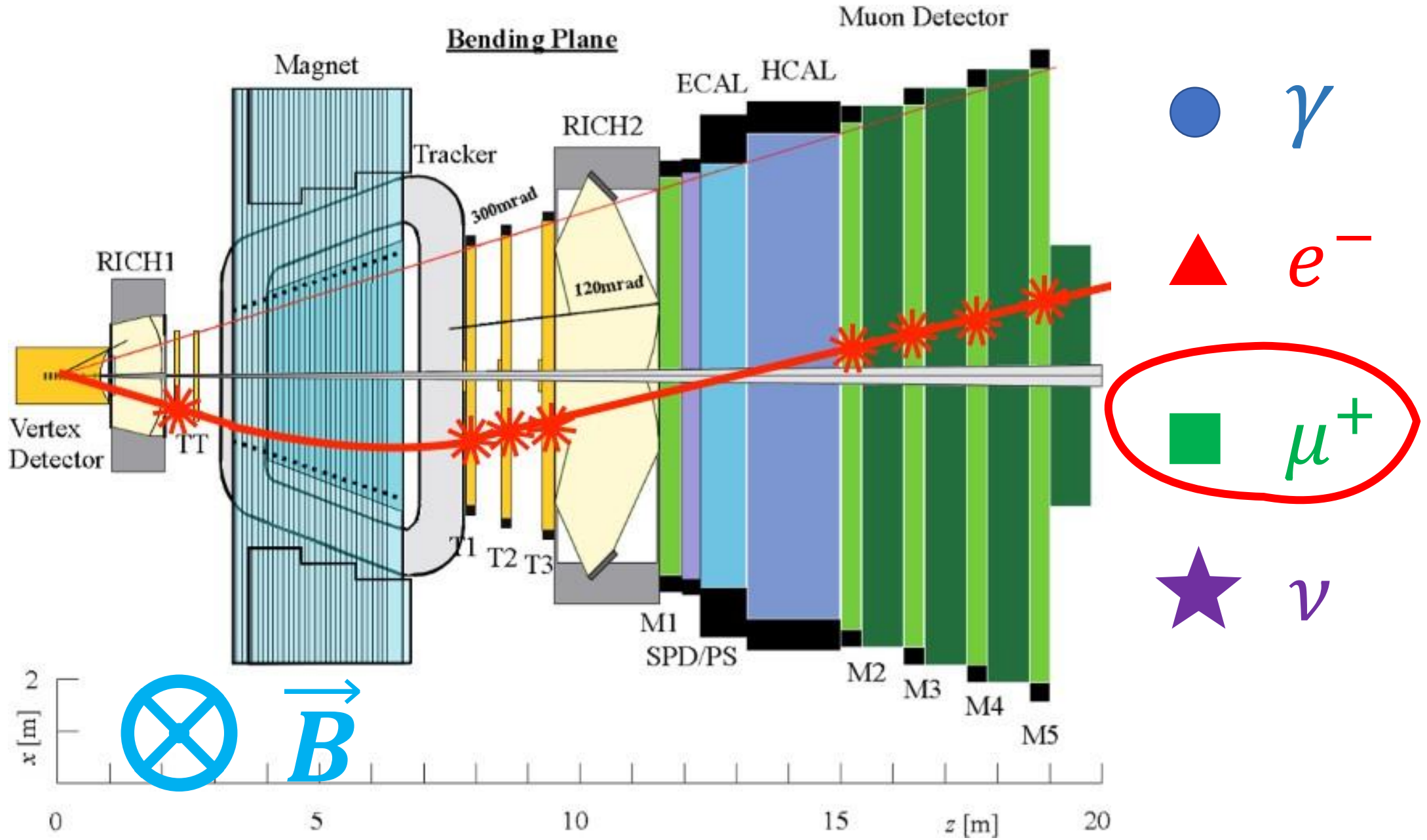

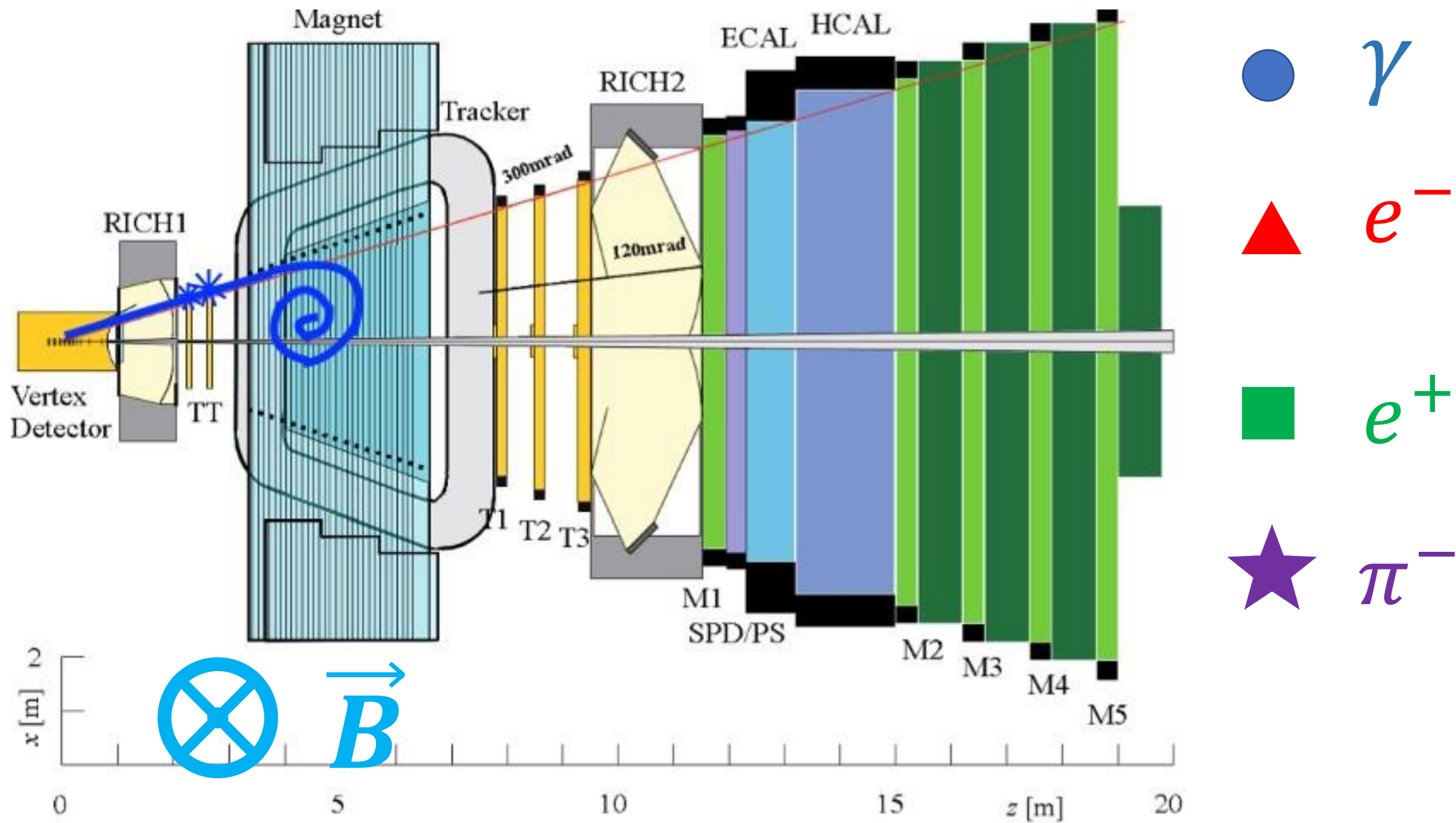
Вигляд зверху

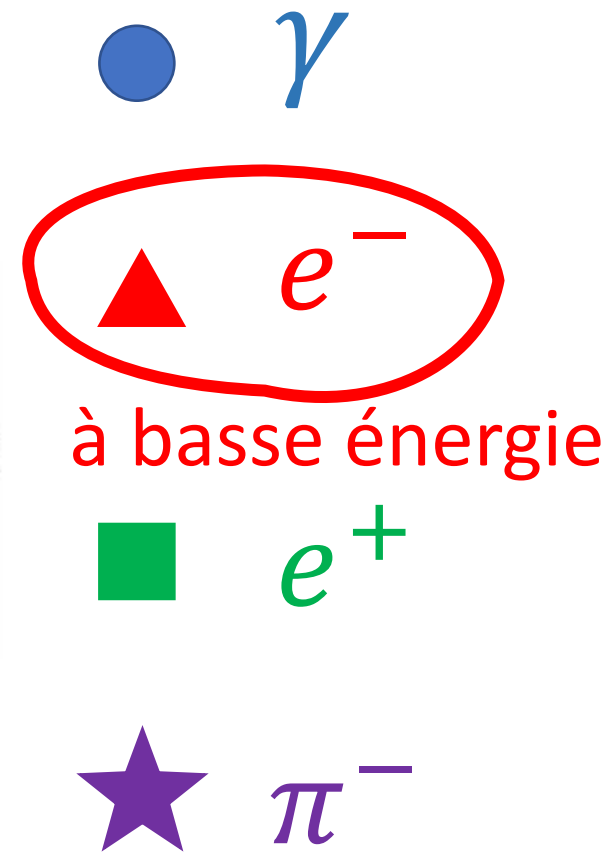
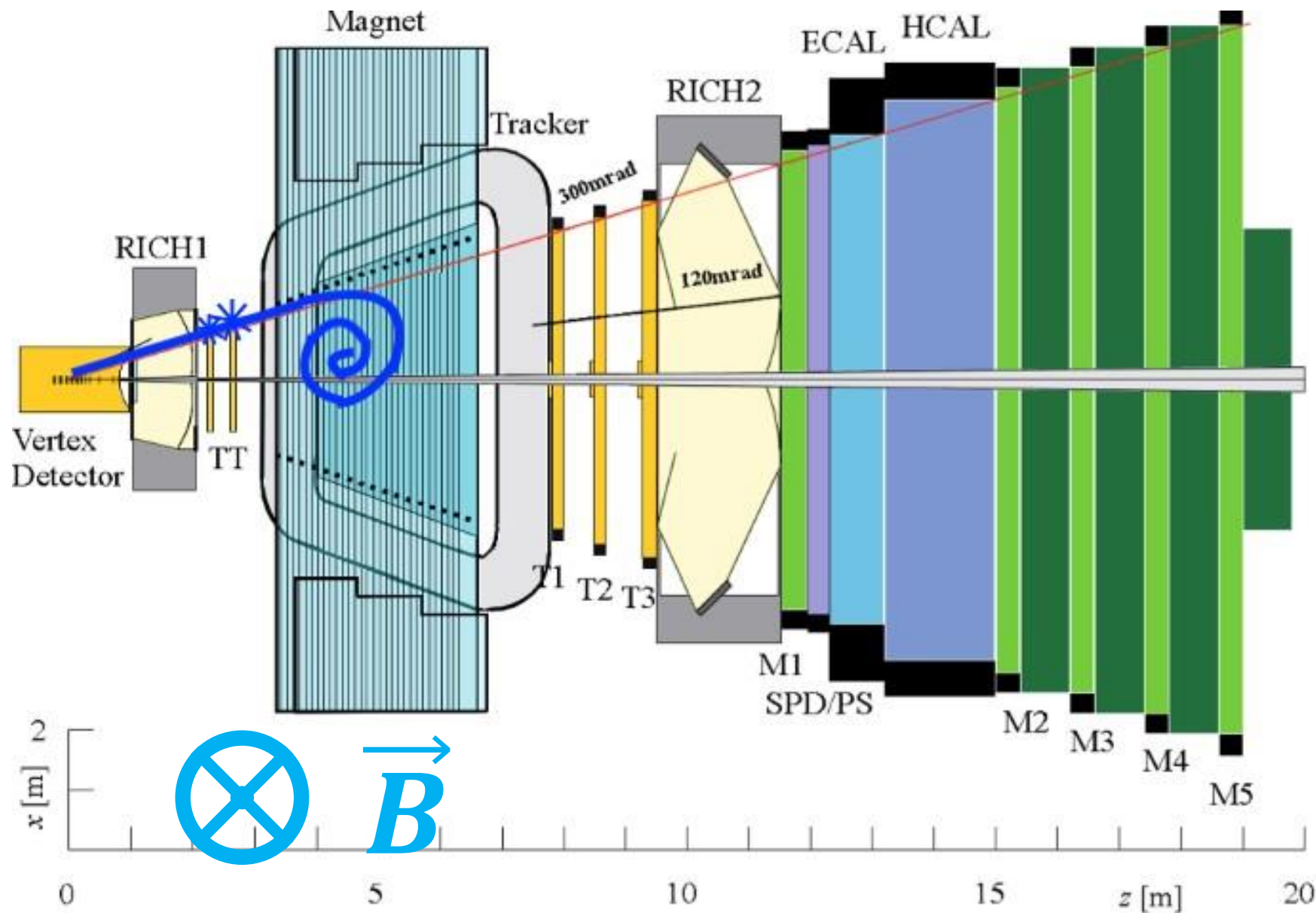
Вигляд зверху

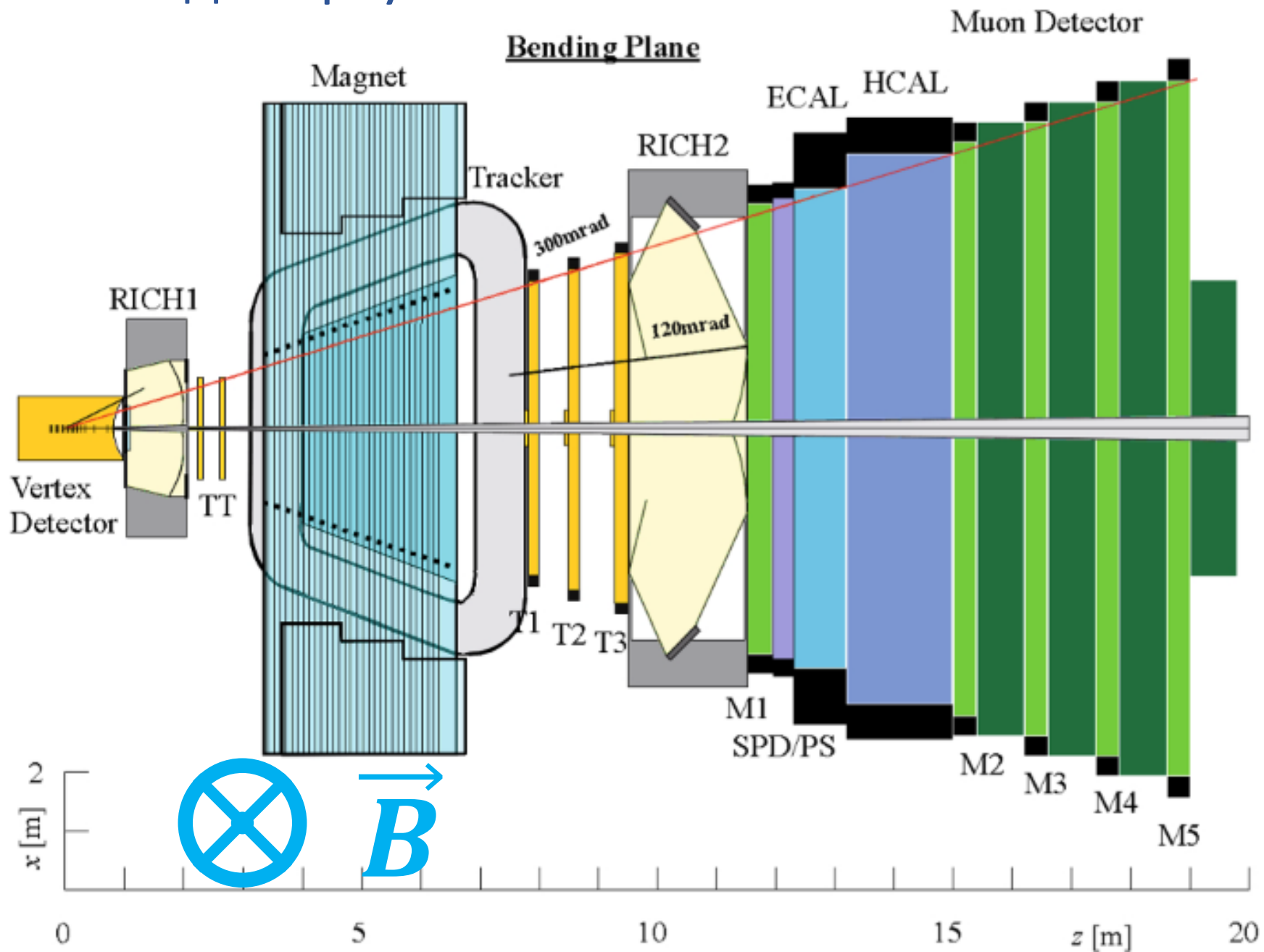
Вигляд зверху

Вигляд зверху

Вигляд зверху

γ

n

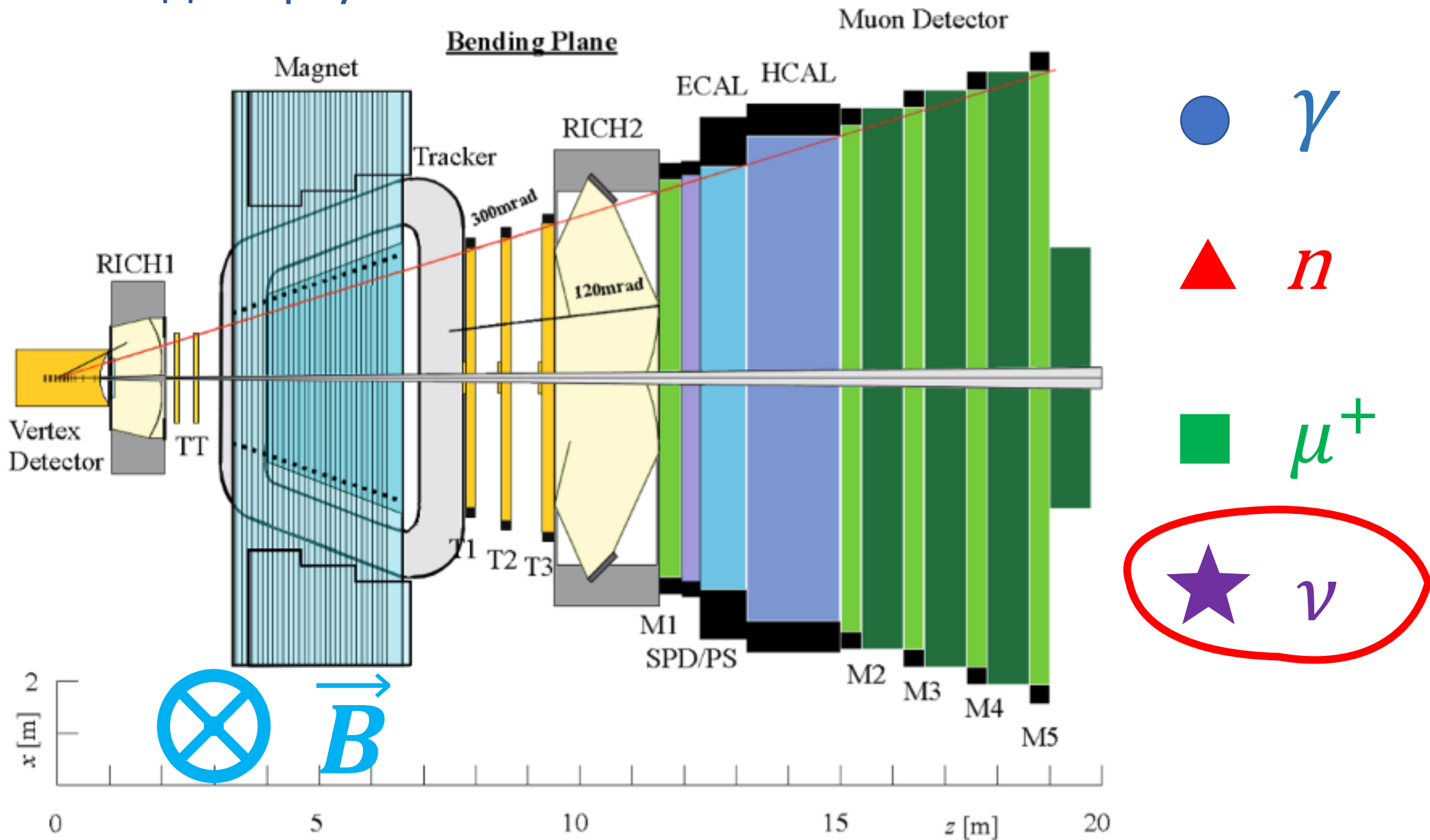

μ^+

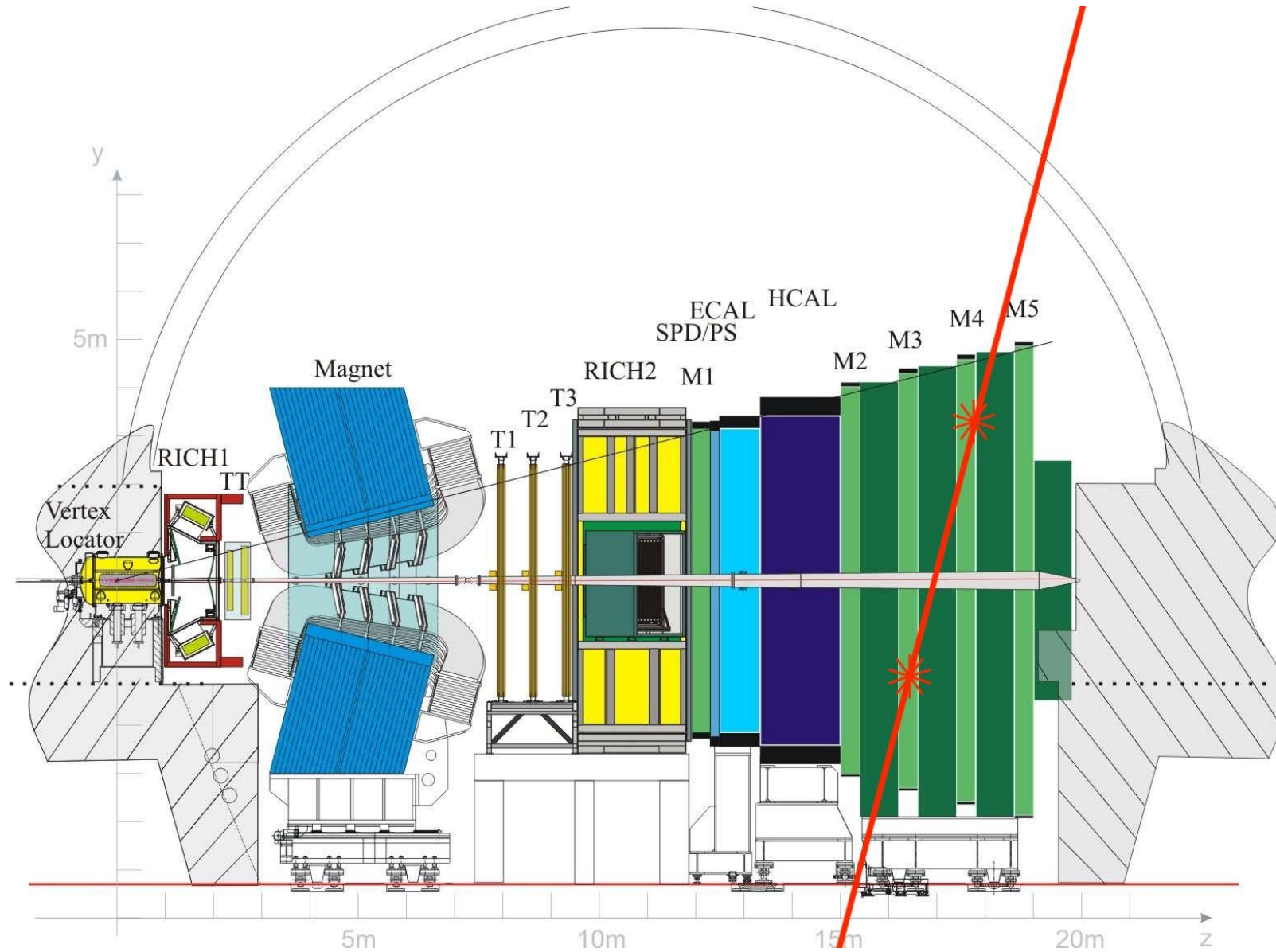

ν

Вигляд зверху

Вигляд збоку

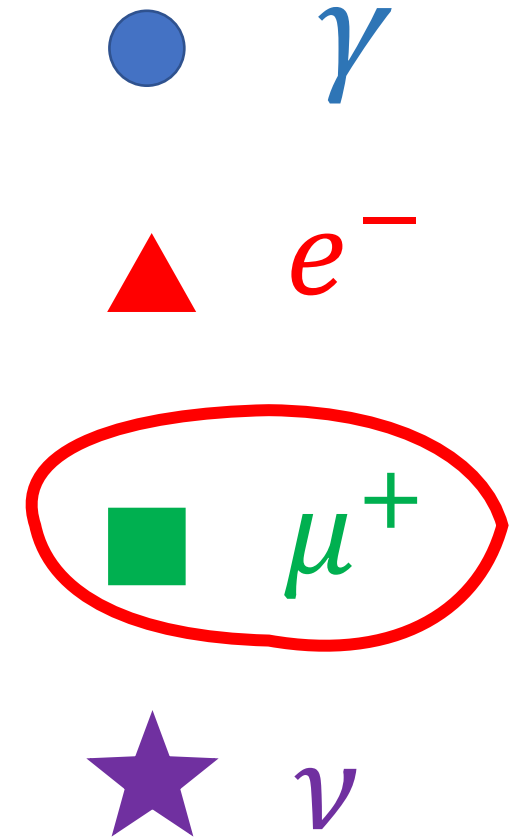
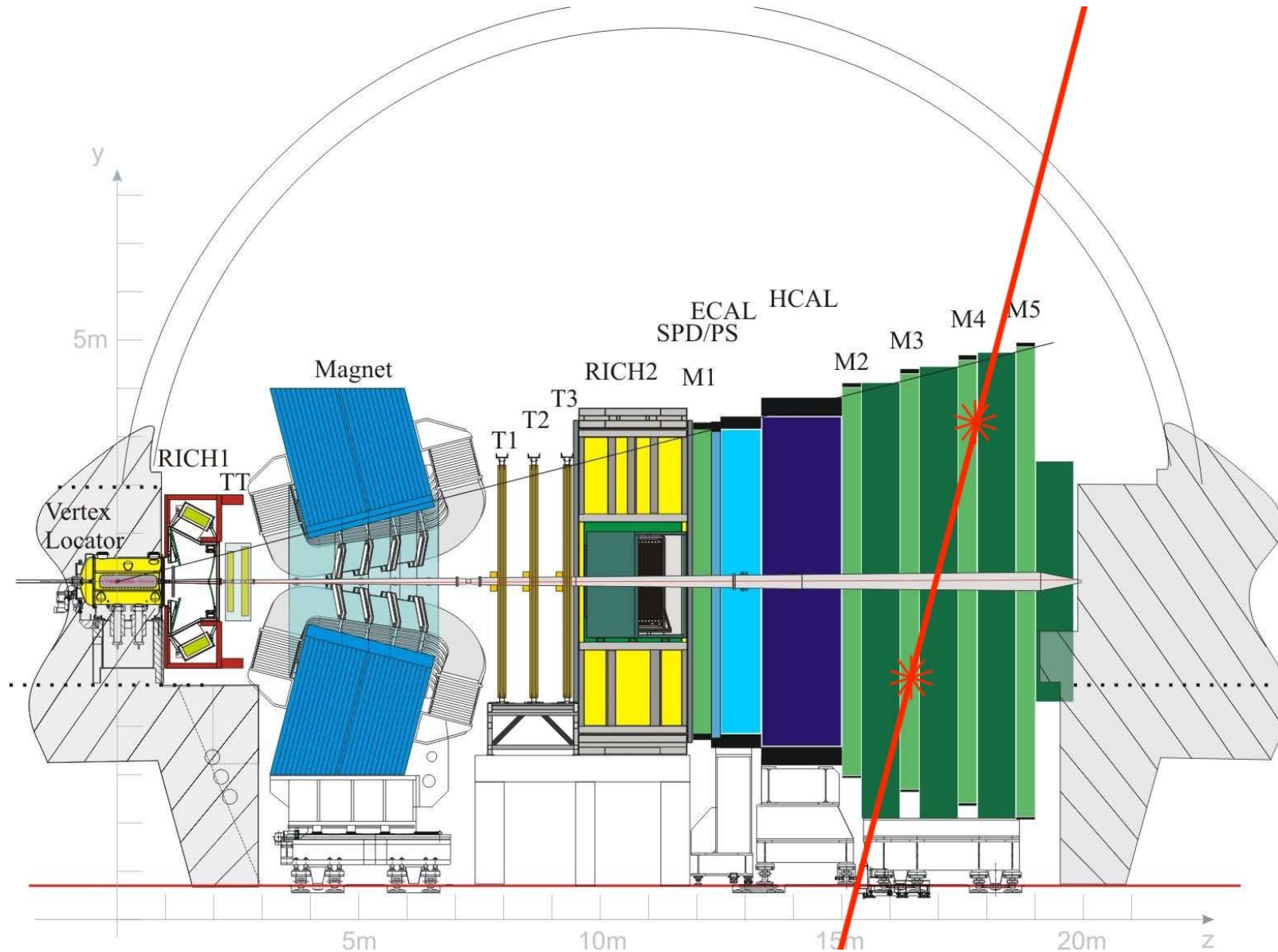
● γ

▲ e^-

■ μ^+

★ ν

Вигляд збоку

У вас є які-небудь питання?

